

Március 15. a Felvidéken

Megbélyegzett magyarok

Közöny Köztársaság

Az árgyélus kismadár... – Beszélgetés Dráfi Mátyás
színművésszel a népdallemezéről

Jelentések nyelvi háborúnk frontnaplójából

Március 15. a Felvidéken

Elég volt Esterházy János emlékének gyalázásából! 29

A magyar-szlovák alapszerződés 32

Nagy Péter atya húsvéti üzenete: Krisztus
ma magához öleli az emberiséget 41

Tartalom

3 A kisebbségi magyarság szolgálatában –
5 Beszélgetés dr. Lukács Ferencsel,
a Rákóczi Szövetség munkatársával 43

11 A málenkij robotra hurcoltak emlékére 47

16 Egy kis tavaszi túra-kedvcsináló: irány a Gömör-
20 Tornai-karszt! – Barangoló Gordon Lászlóval 50

**Áldott húsvétot
kívánunk!**

Tisztelt Olvasó

Ötödik évfolyamába lépett immáron elektronikus folyóiratunk, a Felvidéki Magyarok. Először 2011. áprilisában jelentkeztünk, akkor talán még amolyan kísérletképpen. E szavakkal bocsátottuk útjára első lapszámunkat: „arra kerestük a választ, hol tartunk mi, szlovákiai magyarok közösségként a XXI. század első évtizedének végén. Van-e esélyünk a megmaradásra?”

E kérdések most, 2015. áprilisában, évek múltán is aktuálisak. Ugyanezekre a kérdésekre keressük a választ a Felvidék.ma hírportálon nap mint nap, s itt, e helyütt is, negyedévenként megjelenő folyóiratunkban.

Idei első lapszámunk megjelenését kereszténységünk legszentebb ünnepéhez, Húsvéthoz igazítottuk. Állandó szerzőnk, a hitében és nemzeti közösségünk iránt egyaránt elkötelezett ifjú lelkiatya, Nagy Péter ezúttal a Feltámadás ünnepéhez kapcsolódóan tart tükröt mindnyájunk elé. Aktuális közéleti témákkal is foglalkozunk. Ahogy mindig, úgy most is az élet írta őket, mi csak rögzítjük: beszámolunk anyanyelvhasználatunk frontján vívott (sokszor szélmalomharcnak tűnő) küzdelmeinkről, a sajnos még mindig eleven állampolgársági mizéria újabb fejezetéről és természetesen a februári népszavazás értékeléséről. Interjút olvashatnak egyik legragyogóbb művészünkkel, a nemrégiben népdal-lemezzel jelentkező Dráfi Mátyással, s az évfordulók kapcsán foglalkozunk történelmünk egyik legtragikusabb fejezetével, a málenkij robotra hurcoltak sorsával is. De nem mehettünk el szó nélkül a legnagyobb példaképünk, Esterházy János emlékét ért újabb, a tengerentúlról érkező támadás mellett sem – összefoglaljuk a mártír sorsú felvidéki politikus ellen folytatott szisztematikus hadjáratot bizonyos amerikai „magyar” körök részéről. Mindezt igyekeztünk azért némi könnyedebb olvasmánnyal ellensúlyozni: Gordon László élményszámba menő leírása a Gömör-Tornai-karsztról reményeink szerint sokakat készíten majd arra, hogy leakasszák a szögről a túrabakancsot. Persze csak miután végeztek folyóiratunk olvasásával, melyet tehát ezúton „nyújtunk át” szeretettel a tisztelt olvasóknak, áldott húsvéti ünnepeket kívánva.

a szerkesztők

Megbélyegzett magyarok

A történelem – különösen a múlt század – rettenetes leckét adott az emberiségnek abból, hogy mi történik, ha egy állam ilyen-olyan szempontok alapján elkezd válogatni a saját polgárai között. Tapasztalatból tudhatjuk, hogy az ilyesmi mindig ártatlannak tűnő fogalomalkotással indul: a már létező ellenségképhez megalkotják a megfelelő, könnyen fogyasztható és jól eladható fogalmakat, fogalmi keretet. Majd jön a címkézés, aztán ennek nyomán a megbélyegzés, végül ott találjuk magunkat a vasútállomáson szegényes, sebtiben összekapkodott motyónkkal...

Ami a legrosszabb: azt hisszük, hogy mindez a rémálom már a múlté. Ez velünk már nem történhet meg. Nos éppen, talán éppen az egyetlenegy dologban hasonlóan gondolkodunk még ma is azon felmenőinkhez, akik egy napon ott találták magukat a vasútállomáson szegényes, sebtiben összekapkodott motyójukkal. És miközben búcsút inteni sem jutott idejük elhagyni kényszerült otthonuknak, maguk is azt gondolták: nem, ez nem történhet meg velünk. Megtörtént. Április elején emlékezünk a kassai kormányprogram 70. évfordulójáról, ami e lavinát elindította. Akkor már bőven viseltük a címkét, sőt a bélyeget is és már a marhavagonok sem várattak magukra sokáig.

Most, hetven év múltán, 2015 elején azért sokkal jobban állunk, nem volt hiába az a hét évtized. A címke és a bélyeg ugyan mit sem változott – 1945 magyarfalóinak mai szellemi és hivatalbéli örökösei számára a képlet a felvidéki magyar közösséggel (közösséggel, ez fontos!) szemben ugyanaz: veszedelmes, ezért felszámolandó. De a módszereket már finomra csiszolták a lepergett évek, évtizedek.

Most épp ott tartunk, hogy a szlovák belügyminisztérium – amely állampolgárai biztonsága és biztonságérzete felett kellene hogy őrködjék – vásárt rendez az ország állampolgáraiból. Jobban mondva volt állampolgáraiból. Azaz volt és leendő állampolgáraiból... Zavaros? Az hát, mert zavart elme szüleménye az a rendelet, amely 2015. február elsejei hatállyal megméri, ki találta méltónak a szlovák állampolgárságra – annak visszaszerzésére – és ki nem. A 2010-es Fico-féle állampolgársági bosszútörvény – amely a magyar egyszerűsített honosításra válaszul született – önkényesen megfosztotta szlovák állampolgárságuktól azokat, akik megszerezték egy másik állam állampolgárságát. Az üzenet egy percig sem volt kétséges: nem tűrjük, hogy a nagy nehezen kiügyeskedett országunk területének déli részén nagy számban nyüzsgjenek az örök ellenség szomszéd ország állampolgárai.

A zsigeri, ösztönös indulat szülte szlovák jogszabály azonban – bár célját a magyarok megfélemlítésével kétségkívül elérte – olyan szlovákokat is le vadászott, akiknek elvesztése, hogy úgy mondjam, nem áll az állam érdekében. Miután a szlovák alkotmánybíróság múlt ősszel tanúbizonyosságát adta, hogy nem vált hűtlenné a kalináki-ficói elvárásokhoz és döntésképtelenségébe fullasztotta az állampolgársági ellentörvény alkotmányosságát firtató beadványt, minden aka-

dály elhárult a belügyminiszter nagy terve elől. Vagyis hogy a saját képére formálja az állampolgárság jogintézményét. Az alkotmányosságot illetően már nem kellett, hogy főjön a feje, hiszen ha a taláros testület megengedheti magának, hogy egy húsba vágó alkotmányossági kérdést illetően szétárja karját, akkor ő, Robert Kalinák miért is aggódjék? Miért is zavarja őt, hogy egy, a jogszabályi hierarchia negyedik szintjén álló normával – miniszteri rendelettel – sikáljon el egy alkotmányos szintű problémát?

A rendelet megszületett, február elsejétől van lehetőségük élni vele a jó szlovákoknak. Hogy kik ők? Azok semmiképpen sem, akik Szlovákiában születtek, esetleg soha a lábukat sem tették ki szűkebb pátriájukból, magyarnak vallják magukat és ezért megszerezték a magyar állampolgárságot. Ha ugyanis – így szól a rendelet – ez utóbbi megszerzésekor az adott országban, vagyis jelen esetben Magyarországon nem rendelkeztek állandó lakóhellyel, akkor rájuk e „kedvezmény” nem vonatkozik. És különben is: minden kérelmet egyénileg bírálják el. Egyénileg kerülnek fel a címkék és bélyegek a kérelmekre, a kérelmezőre...

A „Balogvölgy tanítónénije”, Tamás Ilonka néni így reagált erre: „Mi az, hogy kérjem vissza? Én? Én, aki májusban 103 éves leszek? Aki egész életemben a köznek szolgáltam, rengeteg gyereket tanítva az évtizedek során (az első, és a második Csehszlovákia idejében is!)?”

Nos igen, a Kalinák-i logika szerint ő aztán végképp ne kérjen itt semmit. Mind közül ő, a 103 esztendő tanítónéni a legveszedelmesebb. Aki generációkat nevelt fel, tisztességre, becsületre, szép szóra tanítva őket. Aki maga az élő történelem: a kormányrúdnál most állókhoz hasonló gazemberek által elkövetett aljasságok tanúja. Aki mindannyiunknál többet tud már arról, mire képes az ember. És akit – sok, ereje teljében lévő fiatallal szemben – nem lehet megfélemlíteni, nem lehet elhallgattatni, nem lehet félrevezetni. Ilonka néni ma a nemzet lelkiismerete. Most legutóbb az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult a felvidéki jogfosztottak érdekében, miután az alkotmánybíróság tavaly őszi „döntése” után idehaza nem maradt már egyéb jogorvoslati fórum. A kimenetelt illetően nincsenek illúzióink, de nem is ez a lényeg. A fontos az, amit Ilonka néni fáradhatatlan kiállása ad nekünk s az önbecsülésünknek. Azt üzeni: nem hajolunk meg, nem fogadjuk el az igazságtalanságot, nem törődünk bele, hogy törvényen kívül helyezzenek minket saját hazánkban.

És mindenekelőtt: még egyszer nem engedjük, hogy ránk vasalják a címkét, a bélyeget...

Tamás Ilonka: Mi az, hogy kérjem vissza?

Szűcs Dániel

Közöny Köztársaság

A tavalyi választási „szuperév” után – mely során szűk egy esztendő leforgása alatt négy alkalommal járulhatott Szlovákia népe a szavazóurnák elé – a 2015-ös esztendő is voksolással indult. A szlovák alkotmánybíróság – az állampolgárságról szóló törvénnyel ellentétben – ezúttal meg tudta ítélni, hogy a Szövetség a Családért által felvetett kérdések összhangban vannak-e a köztársaság alkotmányával, így nem volt akadálya, hogy Andrej Kiska kitűzze a népszavazás dátumát – február 7-re. A referendum azonban – ahogy egy kivételével az összes eddigi – ezúttal is közönybe fulladt és eredménytelen lett.

RÖVID REFERENDUMTÖRTÉNET

A február első szombatján a család védelmében tartott népszavazás az önálló Szlovákia történetében a nyolcadik referendum volt, egyben a hetedik érvénytelen. A népszavazás a demokratikus berendezkedésű államokban a nép közvetlen hatalomgyakorlásának, így egyben a demokrácia gyakorlásának is a legfontosabb, legmagasabb szintű eszköze. A képviseleti demokráciákban – amilyen Szlovákia is – kivételes eszköznek számít, legitimitása azonban mindenek fölött áll. Nem véletlen, hogy magas – Szlovákiában lényegében megugorhatatlan – érvényességi küszöbhez (50% + 1) kötött.

Az ország történetében 8 népszavazást tartottak összesen 18 kérdésben. Az elsőt 1994-ben a privatizáció során felhasznált pénzügyi eszközök elszámoltatására irányuló törvényről. A részvételi arány 19,96 százalék volt, ami a második legalacsonyabb a szlovák népszavazások közül.

Három évvel később, 1997-ben négy kérdésre várták – hiába – a nép választát. Népszavazásra bocsátották az ország NATO-csatlakozását, az atomfegyverek illetve katonai bázisok telepítésének kérdését, végül pedig azt, hogy a köztársasági elnököt közvetlenül válasszák-e. Ez utóbbi csak később került fel a „listára” sikeres ellenzéki aláírásgyűjtésnek köszönhetően. Pontosabban csak került volna: a következmények nélküli országban ugyanis a belügyminiszter – Gustáv Krajči – meg merte csinálni azt a böszmeséget, hogy a Központi Választási Bizottság döntését figyelmen kívül hagyva egyszerűen „lehagyatta” a szavazólapokról az utolsó, közvetlen elnökválasztásra irányuló kérdést. Így végül három kérdéssel rendezték meg a belügy által meghekkelt népszavazást – ennek megfelelően a részvételi arány a 10 százalékot sem érte el.

A következő évben is az urnákhoz járulhattak a választók, hogy elmondják a véleményüket 6 megjelölt stratégiai állami vállalat privatizációjáról, illetve annak megtiltásáról. Ez a menet a második legjobb részvételi arányt hozta: 44,25 %, a szavazók több mint 90 %-a a magánosítás ellen voksolt.

A 2000-es valamint a 2004-es népszavazást bátran vehetjük egy kalap alá, hiszen mindkettő kizárólag rövid távú politikai célt szolgált (volna): a hivatalban lévő kormány megbuktatását és új választások kiírását. A 20,03 illetve 35,86 százalékos részvételi arány azonban mindkettőt érvénytelenítette.

Szlovákiában eddig egyetlen népszavazás volt eredményes. 2013-ban Csáky Pál miniszterelnök-helyettes (MKP) vezette az Európai Unióba való belépésről szóló referendum kampányát.

2003-ban került sor az ország történetének egyetlen érvényes és eredményes népszavazására, amely egyetlen kérdésre várta a nép szavát: „Egyetért-e azzal, hogy a Szlovák Köztársaság az Európai Unió tagállamává váljék?” Mindazonáltal ez sem váltott ki feltétlen lelkesedést a polgárok részéről, épp hogy csak sikerült megugrani kötelező minimumot: 52,15 százalékos volt a részvételi arány. Ezen belül már az igenek meggyőző fölénye mutatkozott: 92,46 % a 6,2 % nemmel szemben.

Az ideit megelőző legutóbbi népszavazást 2010-ben tartották, ekkor a Szabadság és Szolidaritás (SaS) hat kérdéssel fárasztotta a népet: a koncessziós díjról, a parlamenti képviselők számának csökkentéséről, mentelmi joguk szűkítéséről, a kormányzati szolgálati gépjárművek beszerzési árára vonatkozó plafonról, az internetes parlamenti (és európai parlamenti) választásról, végül a sajtótörvény módosításáról. A maga 22,84 százalékos részvételi arányával – természetesen – ez is érvénytelen lett.

A 2015-ÖS NÉPSZAVAZÁS

Így érkeztünk el az idej referendumhoz, melynek kezdeményezője a Szövetség a Családért elnevezésű civil szervezet. Az eredetileg négy kérdést tartalmazó petíciót több mint 400 000 ír-

ták alá 2013. augusztusáig. A köztársasági elnök az alkotmánybírósághoz fordult, amely október 28-án kelt határozatában 1 kérdést alkotmányellenesnek minősített, a többi rendben lévőknek talált. Így nem maradt más hátra, mint hogy Andrej Kiska köztársasági elnök kitűzte a népszavazás napját: 2015. február 7-re. A belügyi tárca jelentése szerint a referendum megrendezésének költsége mintegy 6,3 millió euró.

A három kérdés a következő:

1. Egyetért-e azzal, hogy házasságnak csak az egy férfi és egy nő közötti életközösség nevezhető?
2. Egyetért-e azzal, hogy a homoszexuális kapcsolatban élő párok ne fogadhassanak örökbe gyermeket?
3. Egyetért-e azzal, hogy a szülők dönthessenek gyermekük iskolai oktatási módjairól olyan érzékeny kulturális-erkölcsi kérdésekben, mint a szexuális nevelés vagy az eutanázia?

A voksolást megelőző kampányidőszak igencsak felfokozott hangulatban telt, ami javarészt a liberális sajtó, illetve hangulatkeltők szélsőséges hisztériakeltésének volt „köszönhető”. Nem csak Szlovákiában, hanem Európa-szerte, így Magyarországon is „brutális homofób népszavazást” emlegettek. Másfelől viszont a keresztény-konzervatív csoportok – pártok, civil szervezetek, média – szimpátiával fordult a szlovák népszavazáshoz, támogatásukról biztosítva a szervezőket.

A szlovákiai politikai pártok általában tartózkodóak voltak: nem igazán fűlt a foguk a nyílt, erőteljes elköteleződéshez (pláne határozott kampányoláshoz) egy várhatóan elbukó népszavazáson. Ez még a kereszténydemokratákra, a KDH-ra is igaz. A kormánypárt is csak a kötelezőt hozta: a kormányfő és a kormány tagjai is mindössze részvételre buzdították a polgárokat (meglehetősen langyosan, általában újságírói faggatózásra válaszolva), azt azonban egyikük sem

árulta el, hová teszi az X-et. A szlovák pártok közül egyedül a Szlovák Nemzeti Párt (SNS) foglalt el igen határozott álláspontot: egyértelműen három igenre buzdított.

Ami a magyar és a vegyespártot illeti: az MKP elnöke, Berényi József nyíltan és határozottan buzdított a részvételre és azt sem rejtette véka alá, hogy ő három igennel fog szavazni. A párt több vezetője is hasonlóképp nyilatkozott. A Most-Híd részéről csak a részvételre buzdításra futotta, Bugár Béla pártelnök azonban nem kívánt nyilvánosan elköteleződni egyik oldal felé sem.

Eredmények és következtetések

A 4,4 millió szavazásra jogosult polgár közül mindössze 944 674 érezte úgy, hogy van valami keresnivalója az urnák előtt. Azért fogalmazok így, mert még ezek közül sem mindenki dobta be a szavazólapot az urnába, valamint több mint hatezren voltak képtelenek érvényes szavazatot produkálni (ami egyet jelent három darab „X” elhelyezésével a megfelelő négyzetekbe). Vagyis országosan 21,41 százalékos részvételi arány mellett a referendum érvénytelen volt – ehhez 50 %-+1 lett volna szükséges. Ez természetesen siralmas eredmény – ám ha a tavalyi európai parlamenti választásokat nézzük a maga Európa-rekord 13,04 százalékos közöny-mutatójával, akkor még majdnem jók is vagyunk. Az első kérdésre a válaszadók 94,50, a másodikra 92,43, míg végül a harmadika 90,32 százaléka mondott igent.

A statisztika és a számok szerelmeseinek íme mindez részletesebb területi bontásban, amiből jól láthatóak a magyarok által lakott régiók, települések adatai is.

Pozsonyi kerület

A részvétel 16,92%-os volt. A szenci választókörzetben 19,41%.

Nagyszombati kerület

A részvétel 16,71%-os volt. A dunaszerdahelyi választókörzetben mindössze 7,64%-os volt a részvétel. A galántai körzetben 13,13% vett részt a népszavazáson.

Somorján 11,29%-os volt a részvétel, ami azt jelenti 1 226 választópolgár ment el szavazni a 10 853 -ból. Az első kérdésre 88,17%, a második kérdésre 85,72%, a harmadik kérdésre 82,62% szavazott igennel. Dunaszerdahely városban a 19 195 választásra jogosult közül 1 263-an vettek részt, ami 6,57%. Az első kérdésre 87,25%, a második kérdésre 84,56%, a harmadik kérdésre 80,52% szavazott igennel.

Galántán 11,37%-ot ért el a részvétel, 12 684 választóból 1 443-en mentek el voksolni.

Trencsényi kerület

A részvétel 21,83%-os volt. A vágbesztrecei körzetben volt itt a legmagasabb a részvétel 27,63%-os.

Nyitrai kerület

A részvétel 16,65%-os volt. A komáromi körzetben 7,78%, a lévai körzetben 15,89%, a nyitrai körzetben 22,59%, az érsekújvári körzetben 14,45%, a vágsellyei körzetben 10,71% volt az érdeklődés. Komárom városában 7,99%-ot ért el a részvétel, a 28 903 választópolgárból 2 311-en szavaztak. Az első kérdésre 87,23%, a második kérdésre 85,24%, a harmadik kérdésre 81,78% válaszolt igennel.

Léván 14,32%-os volt a részvétel, a 28 236 választó közül 4 046 ment el szavazni. Az első kérdésre 91,02%, a második kérdésre 88,80%, a harmadik kérdésre 86,20% válaszolt igennel. Érsekújvárott 10,34%-os volt a részvétel. A 33 350 választópolgárból 3 449-en éltek választójogukkal. Az első kérdésre 90,60%, a második kérdésre 88,25%, a harmadik kérdésre 84,57% válaszolt igennel. Vágsellyén 10,31%-ot ért el a részvétel, azaz 18 939 választóból 1 954-en mentek el szavazni. Az első kérdésre 90,68%, a második kérdésre 87,92%, a harmadik kérdésre 84,54% válaszolt igennel. Pereden 9,94% járult az urnákhoz.

Zsolnai kerület

A részvétel 29,87%-os volt. A Námestovo-i körzetben a részvétel meghaladta az 50%-os küszöböt, itt 51,82% ment el voksolni.

Besztercebányai kerület

A részvétel 15,84%-os volt. A losonci körzetben 11,42%, a rimaszombati körzetben 8,62%, a nagykürtösi körzetben 15,87% vett részt a választáson. Füleken 5,51%-ot ért el a részvétel. 8 027 választópolgár közül 443-en mentek el szavazni. Rimaszombatban 7,93%-ot ért el a részvétel. A

A sikeres népszavazás érdekében még Ferenc pápát is „bevetették”. Nem segített.

18 958 választóból 1 505-en szavaztak. Az első kérdésre 90,76%, a második kérdésre 87,24%, a harmadik kérdésre 79,93% válaszolt igennel.

Rimaszécsen mindössze 4,22%-os volt a részvétel. Az 1 373 választóból 58 járult az urnához. A többségében romák által lakott településeken jellemző volt, hogy távol maradtak a szavazók az urnáktól. Szútorban pl. a 327 szavazóból senki nem szavazott, 0%-os volt a részvétel. Az átlagtól is jóval alacsonyabb volt a részvétel Harkácson (3,34%), Várgedén (3,60%), Harmacon (3,37%), Kálosán (1,71%), Sajókeszin (3,08%), Korlátón (1,20%), Simonyiban (3,5%). Tornalján 5,01%-os volt a részvétel, a 6 007-ből mindössze 301-en vettek részt a népszavazáson.

Eperjesi kerület

A részvétel 32,31%-os volt. Összességében ebben a kerületben voltak a legaktívabbak a választópolgárok.

Kassai kerület

A részvétel 21,41%-os volt. A kassai körzetben 17,52%-os, a Kassa-vidéke körzetben 21,56%-os, a nagymihályi körzetben 22,30%-os, a rozsnyói körzetben 8,29%-os volt a részvétel. Rozsnyón 8,55%-ot ért el a részvétel, a 15 035 választóból 1 286-an szavaztak.

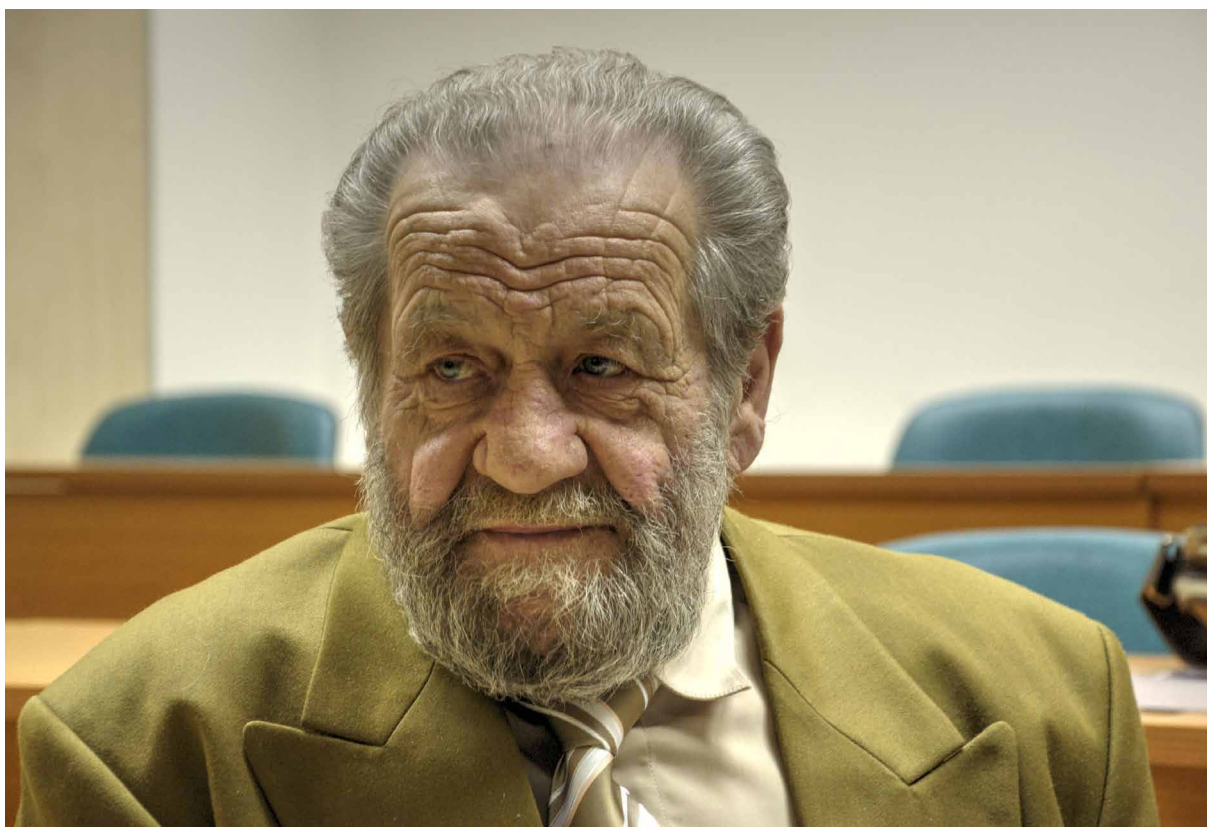
Szepcsiben 11,70%-os volt a részvétel, 7 755 választóból 908-an járultak az urnákhoz. Királyhelmecen 5,77% vett részt a népszavazáson, 6 271 választóból mindössze 362-an szavaztak.

A szlovák lapok is megírták – a fenti adatokat tekintve teljes joggal – hogy a magyar közösség is szerepet játszott a fiaskóban, hiszen az általuk sűrűbben lakott régiók produkálták a legrosszabb eredményeket (Nyitra, Besztercebánya megyék). Való igaz, Nyitra megyében – ahol a Felvidék fővárosa, Komárom is található – a maga 16,65 százalékos részvételi arányával alaposan elmarad még az országos átlagtól is, Besztercebánya megye pedig még ezt is alul tudta múlni majdnem egy százalékkal.

Mindebből legalább két következtetést máris levonhatunk, és mindkettő közhelyszámba megy. Egy: Szlovákiában a közvetlen demokrácia gyakorlása (melynek egyik eszköze a népszavazás) gyerekcipőben jár. Kettő: olyan mély, súlyos értékválságban és depresszióban szenvedünk – nem csak Szlovákiában, hanem az egész úgynevezett nyugati civilizációban – amely teljesen eltompítja még az alapvető önnfentartó és védekező reflexeinket is. Házasság, család, gyermekek, a tartalmas, szeretetteljes élethez való ragaszkodás – ezek mind felkerültek az élvezethabzsoló nyugati dekadens világ áldozati oltárára.

És íme, már itt dörömbölnek az ajtón valakik, hogy az oltárra helyezett értékeket a körülötte álló sok kis Charlie-val együtt felgyújtsák.

Nem csak Európa közös, de a közöny is. Így a február eleji szlovákiai üzenet mindannyiunké.

Az árgyélus kismadár...

Beszélgetés Dráfi Máttyás színművésszel nemrégiben megjelent népdallemezéről

Árgyélus kismadár címmel jelent meg Dráfi Máttyás színművész lemeze, amelynek bemutatóját február 18-án tartották a komáromi Tiszti pavilon dísztermében. A Jászai Mari-díjas, érdemes művész Dráfi Máttyással ebből az alkalomból Lacza Tihamér beszélgetett.

Dráfi Máttyást már régóta ismerem, és azt gondoltam volna, hogy soha nem fog már meglepni, legfeljebb jobb és jobb dolgokat fog majd előadni, mondjuk verseket, sanzonokat, de most mégis meglepődtem, mert hírért vettem, hogy CD-t adtál ki, amelyen népdalokat énekelsz. Áruld el, hogyan is született ez a lemez.

– Ez tulajdonképpen úgy kezdődött, hogy én főiskolás koromban évekig az Ifjú Szívek tagja voltam, ott szerettem meg a népdalt. Szerettem én azelőtt is, de nem annyira, mint ahogy az együttesben megszerettem, mert Ág Tibor szerencsére egy olyan ember volt, aki csak úgy a kezembe nyomta a 15 kilós magnót és elvitt magával gyűjteni, ami örök élmény volt számomra.

Hol-merre jártatok akkor?

– Medvesalját jártuk be. A következő élmény évekkel később jött, mégpedig akkor, amikor Dobi Gézával megismerkedtem Komáromban. Kimondottan a számomra írt népdalfeldolgozásokat, amelyeket az ő komáromi zenekarával együtt elő is adtam. Katonadalokat, népdalokat és egyebeket. Nos, amikor szegény Géza elment, akkor jutott eszembe, hogy kellene az emlékére valamit csinálni. Aztán ez a gondolat egyre bővült: ha a Géza emlékére, akkor már az Ág Tibor emlékére is. Tudjuk nagyon jól, hogy Ág Tibor is, meg Dobi Géza is a felvidéki magyar népdalokat gyűjtötte. Ebből következett, hogy a Felvidék minden magyar tájegységéből: a Csallóköztől a Bodroghöz egy-egy csokrot kellene összeállítani. Aztán már csak egy zenekar kellett hozzá, és így megismerkedtem Mézes Árpival, a zselizi Pengő Zenekar vezetőjével, akivel összeültünk, összeraktuk a lemez anyagát és meglett.

Említéd Mézes Árpádot, ő restaurátor is, tehát mindenki más területről lopakodott a népzene világába, elvégre te közismert színművész vagy, ma is aktívan játszol a saját színházadban. Te ezeket a népdalokat felfrissítetted vagy beültél egy hétre valahova és gyakorolgattál? Hogyan is történtek az előkészületek?

– A zömét ismertem. Most már csak csokorba kellett szedni, Árpi segítségével persze. Hozott egy csomó irodalmat, ami nekem nem volt meg. Együtt válogattunk, tulajdonképpen ez egy közös vállalkozás, akárhogy is veszem.

Valami lemezed korábban volt már? Például azokból a sanzonokból, amelyeket gyakran szoktál énekelni különböző fellépéseid alkalmával, de még azt is el tudnám képzelni, hogy egy versösszeállításod is megjelenhetne CD-n, épp itt az ideje. De lehet, hogy csak én nem tudok róla. Te azonban mégis egy népdalcsoporttal jelentkeztél. Ez mikor készült el? Ezen mutyiban dolgoztál, közben pedig végezted a dolgot a színházban?

– Természetesen ezt az egyéb dolgok mellett végeztem, de tavaly decemberben csináltunk már belőle egy szűk körű előbemutatót és Komáromban, február közepén volt a nagybemutató a Tiszti Pavilon dísztermében, a Pengő zenekarral és a lemez keresztapjával, Batta Gyurival.

Akik már hallották ebben a szűk baráti körben ezeket a népdalokat, miként reagáltak rá? Mondtak valamilyen véleményt?

– A decemberi előbemutató adta tulajdonképpen az ötletet, hogy nagyobb közönségnek is elő kell adni, mert úgy vettem észre, hogy tetszett. És ha már ennek a néhány embernek tetszett, akkor talán tetszik majd sok más embernek is. Egyébként 2008-ban a felvidéki magyar költők verseiből is kiadtam már egy lemezt, mégpedig 1918-tól napjainkig: Forbáth Imrétől kezdve, Tőzsér Árpig, Juhász Katiig, úgyhogy van ilyen, ezen ötven vers szerepel.

Ezt örömmel hallom, legalább most már tudom én is, de sajnós a mai világunkban ezek a hírek mintha lassabban terjednének vagy egyáltalán nem is terjednek időnként. Visszatérve a népdalokhoz, hogyan készült technikailag ez a lemez? Bizonyára voltak mások is, akik besegítettek neked.

– Hogyne, természetesen. Farnbauer Péter, aki komáromi és szépen kiépített stúdiója van, gyakran készít zenei felvételeket, többek között a Ghymesnek vagy Vadkerty Imrének is. Gondoltam, megpróbálom nála. Nagyon jó volt vele dolgozni.

Ha már így belelendültél, vannak további lemezterveid is?

– Egyelőre nincsenek. Most inkább azon spekulálok, hogy a Teátrumban menjenek a dolgok. Csináltunk egy mesét, Dobi Gézának a fia, Ákos írt zenét ehhez a magyar népmeséhez, amelynek a címe Mese a gazdag kereskedőről meg a szegénylegényről. Ezzel járjuk Dél-Szlovákiát.

Akkor ebben is van alkalmad énekelni...

– Igen, ebben a darabban mindenki énekel, ez zenés játék, mindenkinek van benne ének-száma.

Hol készültök fellépni ezzel a zenés mesével?

Többnyire iskoláknak csináljuk, aztán van egy olyan akciónk is szombatonként, vasárnaponként, hogy hozd el a nagymamád a színházba alcímen és olykor meglepődünk, mert több a felnőtt, mint a gyerek. Úgy látszik, a felnőttek is szeretik a meséket.

Talán meg is lehetne fordítani a címet: Hozd el az unokádat is kedves nagyszülő.

– Igen, így kellene, de azt hiszem az eredeti formájában jobban működik, amikor a gyerek beszél rá a nagyszüleit, hogy nagyi, el kellene már menni megnézni egy mesét.

Csak a Teátrum színpadán lépsz fel vagy olykor megjelenysz a Jókai Színházban is?

Ott utoljára decemberben volt előadásom, a Velencei kalmárral jártuk a vidéket. Egyelőre ennyi van, többnyire a Teátrummal dolgozom.

Azt mondd: Jártuk a vidéket..., te ezek szerint már túl a hetedik X-en, hetvenkedve még mindig járod a terepet és példát is mutatsz a fiatalabbaknak, bár a kassai Thália Színház igyekszik a nyomodban járni, a társulat mostanában többször is megfordult már a Csallóközben és a nyugati végeken.

– Igen, ők gyakrabban tájolóznak, mint a komáromi színház és gyakrabban a Felvidéken.

Ha már így beszélgetünk, a további terveidről is szívesen hallanék. A mesejáték után mi foglalkoztat téged, mi körvonalazódik az elképzeléseidben?

– Van egy régi álmom és röstelkedve kell bevallanom, hogy több esztendeje van nálam egy színdarab, Görgei Gábor színműve Görgey Artúrról. Most meg azt látom, hogy már játsszák itt, ott meg amott, pedig tulajdonképpen nálam volt először, ezért is mondtam röstelkedve, de mindenképpen meg akarom csinálni ezt a darabot, amely nagyon jó színpadi mű.

Te milyen szerepet játszánál benne?

– Ilyen hetvenkedve már csak az öreg Görgey jöhet számításba (hosszasan nevet)...

Igen, az öregedő Görgey, aki sajnos már nem kapott magához illő feladatot, ehelyett a testvére visegrádi

kertjében dolgoztatott. Nagyon izgalmas lehet ennek a hősnek a megformálása, ráadásul jövőre lesz a halálának századik évfordulója, tehát ez egy nagyszerű alkalom a darab bemutatására is.

– Épp ezért szeretném sürgősen bemutatni.

A felkészüléshez más olvasmányokat is felütöttél, nemcsak ezt a darabot?

– Amit a történelemből, meg a kötelező iskolai tananyagból tanultunk, az természetesen elősegíti majd ennek az előadásnak a létrejöttét.

Ha szavadon foghatunk, akkor mikor lenne ennek a bemutatója a tájainkon? Ezt a naptáradba még nem írtad be?

– Nem írtam be a naptárba, de fél éven belül biztosan meg kell csinálni.

Hol tervezed a bemutatót? Legjobb lenne talán Toporcon, csak hát ott nemigen lennének nézők...

– Az sajnos nem jöhet számításba, általában otthon, Komáromban szoktuk bemutatni az újabb darabokat.

Már csak azért is, gondolom, mert Komárom az 1848-as szabadságharc egyik hős városa, tehát Görgeynek is van ott talán helye valahol...

– Igen. Nos ennyi...

Kérdezett: Lacza Tihamér

A lemezbemutató közönsége Komáromban

Jelentések nyelvi háborúnk frontnaplójából

A történet ott kezdődik, hogy a szlovák alkotmány betűje szerint a nemzeti kisebbségeknek joguk van arra, hogy nyelvüket a magán-, nyilvános és hivatalos érintkezésben használják. És ott ér véget – legalábbis a jelenlegi szlovák valóságban – hogy napról napra kétséges ki-menetelű utcai barikádharcokat kell vívnunk nyelvi jogaink érvényre juttatásáért. Ami a legelkeserítőbb ebben: nem (csak) a hivatalosságokkal, hatóságokkal, hanem adott esetben a magát „magyar üzletláncként” megnevező, magyar érdekeltségű bolthálózat Szlovákiába települt egységeivel. Sok éve folyó nyelvi háborúnk frontnaplójából következik most néhány újabb – de ismerős – fejezet...

A nevében magyar üzletlánc

A magyarországi franchise-bolthálózat régi ismerős a Felvidéken. Azt is mondhatnánk: messziről jött ismerős. Oly messziről, hogy útközben lekopott róla a „magyar üzletlánc” gúnyája s a felvidéki vásárlóknak már csak a szlovák feliratok maradtak. Erről van ugyanis szó már évek óta: a magyar üzletlánc a 2012-ben kezdődött tiltakozó megmozdulások óta egyszerűen képtelen (nem hajlandó) eleget tenni annak a legemibb elvárásnak, miszerint a magyarok által

lakott településeken működtetett egységeikben tiszteljék meg magyar vásárlóikat azzal, hogy anyanyelvükön is kommunikálnak velük. Ami egyébként – ha már más, magasabb érveknek nincs is helyük a csúf kapitalizmusban – akkor jól felfogott gazdasági érdek is, hiszen a minden szempontból elégedett fogyasztó a jó fogyasztó...

Három évvel ezelőtt a Fontos vagy! mozgalom nyílt levélben fordult a CBA vezetéséhez a vizuális kétnyelvűség megvalósításáért a bolthálózat magyarlakta felvidéki településein működő üzleteiben. Akkor elsősorban a párkányi CBA került előtérbe – és vált a nyelvi böszmeség egyik szimbólumává. Míg ugyanis a „konkurencia” – pl. a Tesco – számára nem jelentett semmi problémát a kétnyelvűség teljes megvalósítása (nem csak vizuálisan, de a bolti hangosbemondók által is), addig a CBA-tól nem futotta több ócska maszatolásnál és ígéretésnél. Az egyik „érv” az volt, hogy a franchise-rendszer sajátosságaiból fakadóan a magyarországi központnak nincs lehetősége beleszólni a szlovákiai franchise-tagok ilyen jellegű döntéseibe. Ami persze süketség, hiszen elképzelhetetlen, hogy a franchise-jogtulajdonos ne tudjon feltételeket előírni és azok betartására megfelelő eszközökkel nyomást gyakorolni a partnerekkel szemben.

„A Lipóti Pékség például ugyanilyen franchise-rendszerben működik, felvidéki boltjaiban mégis kétnyelvű feliratokat találunk. Ha egy kis pékség ezt meg tudja oldani, akkor talán Magyarország legnagyobb élelmiszerüzlet-lánca is meg tudná oldani, ha lenne rá akarat” – e példát már Dobay Gergely, a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom (HVIM) felvidéki elnöke hozta fel. A mozgalomnál betelt a pohár a több hónapos, illetve éves ígéretés és látszatzegoldások után: a legnagyobb közösségi portálon bojkottot hirdettek valamennyi CBA üzlet ellen – határon innen és túl. A „Magyar feliratokat a CBA-ba” csoport tagjai figyelemfelhívó megmozdulásokkal – matricákkal, szórólapozással, plakátokkal – irányítják rá a figyelmet a visszásságra: vajon megérdemli-e a „magyar üzletlánc”, hogy a felvidéki magyarok náluk hagyják pénzüket, ha velük szemben a legelemibb tisztelet kinyilvánítására sem halandóak? Különösen annak tükrében, hogy – mint Dobay megfogalmazta – „Budapest belvárosában vannak olyan CBA-boltok, ahol négy nyelven szerepelnek a feliratok. Érdekes, hogy a CBA fontosnak tartja a turisták nyelvhasználatát, a határon túli magyarokét pedig nem.”

A CBA-t mindenesetre tökéletesen hidegen hagyja mindez, ahogy az év elején a közösségi oldalon szerveződött csoport akciója is.

A kétnyelvűség ára megfizethetetlen

A Kaufland-sztori is szép hosszú múltra tekint immáron vissza és ez is legfeljebb ha annyiban „könnyebb”, hogy jelen esetben nem magyar(országi) a tulajdonos. A német hipermarket-lánc szlovákiai nyelvi gyakorlatával szemben is a Fontos vagy! mozgalom lépett fel: igen határozottan és szívósan, de gyakorlatilag nulla eredménnyel. A cég marketingigazgatója azzal a cinikus magyarázattal hárította el a kétnyelvű feliratok kihelyezésére vonatkozó kérést, hogy mindez túl költséges lenne. Márpedig a cég érdeke az, hogy minél olcsóbban kínálhassa portékáit, ehhez pedig ugye az kell, hogy a saját költségek minél alacsonyabbak legyenek. Vagyis: a kétnyelvűségnek

megvan a maga ára, amit a Kaufland nem hajlandó megfizetni. És különben is – mondta a marketinges még 2013-ban – nem sértik a nyelvhasználatra vonatkozó szlovákiai jogszabályokat s nekik ez a mérvadó. Szinte napra pontosan két esztendővel ezelőtt zajlott a több napos gerillahadjárat a Kaufland Facebook-oldalán. A cég nyelvpolitikájával elégedetlen felvidéki magyarok napokon át le-

velek tucatjaival bombázták az oldalt, többen ezzel a szöveggel: „Tisztelt Kaufland Slovenská republika! Ezúton szeretném tudatni Önökkel, hogy döntésüket miszerint Szlovákiában csak és kizárólag államnyelven hajlandóak kommunikálni ügyfelekkel tudomásul vettem és tiszteletben tartom. Bár sokra tartom cégüket, ezentúl azokat az üzleteket és vállalatokat részesítem előnyben ahol megtisztelnék és megbecsülnék annyira hogy az anyanyelvemen szólítanak meg. Köszönöm és sok sikert kívánok!”

Mondanunk sem kell: a „magyar” CBA-hoz hasonlóan a Kaufland sem szaggatta meg ruháit és szórt hamut a fejére, nem változtatott a világon semmit. Olyannyira nem, hogy a 2013. októberében megnyitott rozsnyói Kaufland minden előzetes kérés, figyelmeztetés, figyelemfelhívás ellenére is kétnyelvű feliratok nélkül indult.

Akkor már tudtuk, hogy Somorja is sorra kerül: a többségében magyarok által lakott várost is be kívánja venni a német áruházlánc. S lőn: Somorján idén megnyílt a Kaufland – természetesen magyar feliratok nélkül. Hiába a somorjai polgárok, ismert és elismert közéleti személyiségek – szlovákok és magyarok egyaránt! – által aláírt nyílt levél, a Kaufland álláspontja változatlan: a központi, egységes üzletpolitikába nem férnek bele a bennszülöttek kínjai, így „azokon a reklámhordozókon, információs táblákon, szórólapokon, amelyeket a boltokon belül és kívül helyeznek el, kizárólag szlovák nyelvű feliratok olvashatók majd” – áll a Kaufland civilek levelére kiadott közleményében

Hogy azért mégse legyen teljesen vigasztalan a paraszt, valamit mégis odavetnek: „Minden más tájékoztató anyag, amely konkrétan a somorjai bolt számára készül, kétnyelvű lesz, mint például a városban és környékén elhelyezett navigációs felületek, és azok a táblák is, melyeken a nyitvatartási idő szerepel. A magyar nyelvű regionális nyomtatott sajtóban szintén magyar hirdetéseket helyezünk majd el, és azok az alkalmazottaink, akik tudnak magyarul, a vásárlóinkkal két nyelven fognak majd kommunikálni, ez érvényes a hangosbemondó hirdetéseire is”.

Legyünk tehát hálásak, amiért a nagyságos Kaufland a magyar nyelvű médiában magyar nyelven hívja pénze elköltésére a nagyérdeműt, mint ahogy a nyitvatartási időt sem fogja eltéveszteni ezentúl a kedves vásárló.

A somorjai üzlet szomorú esete rávilágított azonban egy nagyon fontos jelenségre: noha

a Kaufland felelőssége kétségbevonhatatlan, de távolról sem kizárólagos. Az egy dolog, hogy nem csak bunkóság és nagyfokú tiszteletlenség az ott élő többségi magyarokkal szemben ez az államnyelvi nyakaskodás, de – tekintve a felkorbácsolt indulatokat – egyenesen kontraproduktív is. Akár anyagi értelemben is – amire pedig oly érzékeny a költségeken spórolni igyekvő áruházlánc.

Hanem ennél is fontosabb tényre világított rá az a véleményezőn, ami az internetes felületeken jelent meg a magyar feliratokat kérő magyarokkal szemben. Egészen a legalávalóbb magyargyűlölő ösztönök törtek a felszínre, amelyek ott bujkáltak a szlovák közvélemény széles rétegeiben. Kinél erősebben, kinél kevésbé. Ami a somorjai Kaufland kapcsán a felszínre bugygyant, az maga a legrohadtabb mocskok, amit az önálló Szlovákia – de jogelődjei is – fennállása óta érlelődött a felszín alatt. A magyarelles megszólasások mind azt bizonyítják – és ezt már közvélemény-kutatási adatok is alátámasztják azóta – hogy szó sincs itt a hön áhított baráti, jószomszédi viszonyról. Ez lehet, hogy egy állami gázvezeték esetében működik, de már egy „vidéki” áruházban a kocsiját tologató két ember – szlovák és magyar – között nem. Mert az előbbi elküldi a Duna mögé az utóbbit, ha csak egy kicsit is letér az elvárt viselkedési útról.

És ameddig ez így van, amíg a többségi társadalomban nyoma sincs a befogadásnak, amíg az alkotmány a „mi, szlovákok” szellemében jelöli ki a „haladás” irányát, addig a kauflandokat, cébéákat semmi, a világon semmi nem fogja arra ösztönözni, hogy emberszámba vegyenek bennünket, magyarokat.

És ne csak kiürítendő pénztárcáknak nézzenek...

Március 15. a Felvidéken

Március 15-e, az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésének napja a magyarság egyik legszebb és legfontosabb ünnepe; üzenete mindenféle politikai és ideológiai kurzusokon és történelmi korszakon átívelő egyetemes nemzeti érték. Nem véletlen, hogy még a kommunista diktatúra legsötétebb mélypontján sem sikerült a nemzet lelkében élő emlékezetét megtörni – inkább megpróbálták kilúgozva, alaposan kiöblítve újragombolni a '48-as magyar mentét. Sikertelenül, hiszen 1956-ban és 1989-ben is ott lebegett a diktatúra ellen fellépők előtt a márciusi ifjak szelleme, a 12 pont alkotmánya – és persze a vérbe fojtott, idegen erők által eltiport magyar szabadságharc máig ható örök tanulsága.

Évről évre megemlékezünk 1848-49 hőseiről nem csak a Kárpát-medencében, de szerte a világon is. A felvidéki magyarság idén ünnepségek sorával emlékezett meg '48 hőseiről Pozsonytól Érsekújváron át egészen Királyhelmecig és Nagykaposig. A március 15-én Felvidéken elhangzott ünnepi beszédekből, megemlékező gondolatokból állítottunk csokorba néhányat – a szerkesztő óhatatlanul szubjektív megítélése szerint legemlékezetesebbeket...

Samu István: ne csak emlékezzünk, de ünnepeljünk március 15-én!

Samu István, a Magyar Közösség Pártja Országos Elnökségének tagja, komáromi járási alnőke Dunamocson elmondott ünnepi beszédében a március 15-e hőseivel szembeni tiszteletadás mellett közösségünk aktuális helyzetét is értékelte. Párhuzamot vont a két kor között: amint a 19. század közepén, úgy most is két erő feszül egymásnak: „az egyik a kortól és időtől független mindenkori elnyomó hatalom és az őket kiszolgáló, akár a háttérben – gazdasági konckért cserébe – támogató, együttműködő pénzemberek, oligarchák és politikai elit csoportja, illetve

a másik a velük szemben álló, a szabadságért, a társadalmi egyenlőtlenség felszámolásáért, az öngazgatásért küzdő nép képviselői.” A szónok a Kárpát-medence történelme egyik utolsó nagy magyar sikertörténeteként értékelte március 15-ét még akkor is, ha jól tudjuk: maga a szabadságharc végül vereséggel zárult. Mint ilyen, okot ad nem csak az emlékezésre, de ünneplésre is: „a mai viszonyok, vagy éppen a mai állapotok

miatt önbizalomra szükségünk van, ezért bátran ünnepeljük az akkor megszülető vértelen forradalmat, amely nem csak nemzeti felemelkedésünk és megújulásunk értelmében volt kiemelkedő, hanem az együttérzés, együttgondolkodás, a szolidaritás létrejöttének nagy pillanata is volt. Kisebb nagyobb hibáival – mivel emberek hozták létre – másfél évig ki is tartott az akkori Európa nagyhatalmaival szemben. Kell-e ennél nagyobb önbizalomnövelő forrás nekünk?

Az is igaz, hogy a szabadságért vívott további küzdelemben az önállóságért már áldozni kellett, bizony nem is keveset. Ha azonban a történelem kerekét 1848/49 után görgetjük, akkor láthatjuk: nyomot hagytunk az elnyomó hatalom köreiben, mert érezték a kényszert, hogy velünk ki kell egyezniük, amíg más nemzetekkel ezt nem tették meg, mert nem adtak rá nyomós okot. A jelenben meg kell értenünk, hogy áldozat hozatal nélkül ma sincs ez másképpen: változás nem születhet küzdelem és verejték nélkül, ráadásul szerencsére ma ezen kívül más áldozatra itt a Felvidéken nincs szükség”.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne szükség cselekvésre – fordította a szót aktuális teendőink felé Samu István. Éppen ezért – több felvidéki értelmiségivel együtt – a márciusi ifjak mintájára megfogalmazták a Felvidék 12 pontját.

A Felvidék 12 pontja

Szolidaritás, Szolgálat, Igazságosság!

1. Kívánjuk, hogy a sajtó a manipulatív hozzáállás helyett szolidáris és körültekintő legyen!
2. Követeljük, hogy a közszolgák valóban a közt és ne saját érdekköreiket képviseljék, amely a korrupció melegágya.
3. Követeljük, hogy a választott képviselők fizetése ne legyen a felvidéki átlagfizetések többszöröse!
4. Követeljük, hogy a parlament ne az etikátlan, erkölcstelen és diszkriminatív törvénygyártás nagyüzeme legyen.
5. Követeljük, hogy az állam teremtsen családbarát politikát és teremtsen meg a fiatalok itthon maradásának megfelelő körülményeit!
6. Követeljük, hogy az állam tegyen meg mindent a munkabarát közösség kiépítéséért, tiszteletéért, a bérből és fizetésből élő valódi értékteremtő munkából élők megbecsüléséért.
7. Követeljük az öngazgatás megteremtéséhez való közösségi jogot az alkotmányban.
8. Követeljük a decentralizáció jegyében a szubszidiaritás elvének abszolút tiszteletben tartását.
9. Kívánjuk, hogy a bürokrácia szolgáljon, s ne ellehetetlenítse az ügyintézkést.
10. Kívánjuk, hogy az alkotmány összetartsa, s ne széthúzzon!
11. Kívánjuk, hogy az „uzsorakamatot” nyújtó hitelintézetek és társai ne emésszék fel a társadalom peremére lecsúszott embereket.
12. Kívánjuk, hogy az állam támogassa és gondozza nemzeteink múltbéli és jelenkori példaképeinek kölcsönös tiszteletét.

Megmaradás helyett gyarapodást!

Rimaszombatban Gál László református lelkész mondott gyújtó hangú, emlékezetes beszédet...

„Konduljanak meg a vészharangok! Nekem is egy kötelet kezembe! Reszketek, de nem a félelemtől, fájdalom és düh habzik szivembe. Fájdalom, mert düledék hazámra, új viharok közeledtét látom, és düh, és düh, mert tétlenkedünk, mert nem szakad le szemünkről az álom.”

Mélyen Tisztelt Hölgyeim és Uraim, Nemzettársaim!

A költő óriás, Petőfi Sándor írta e szavakat, melyek tollával több, mint százhatvan esztendővel vetett papírra. Mikor eljött az idő, és megszólalt a vészharang. A magyar nemzet felemelte lehorgasztott fejét, és kimondta a szót, melyet oly régen mondtak ki. Ez a szó pedig így hangzott: „nem...” 1848. március 15-én megszólalt a vészharang, és a magyar nemzet nemet mondott az elnyomásra. A magyar nemzet nemet mondott az idegen anyanyelvre. A magyar nemzet nemet mondott az idegen kultúrára. Csakhogy Wass Albertnek nagyon igaza volt, mikor egyszer így fogalmazott: „...ahogyan mindnyájan nagyon jól tudják, nekem személy szerint is a legnagyobb ellenségem a Kossuth nóta. Mit is mond a szöveg? Kossuth Lajos azt üzen, elfogyott a regimentje'. Itt a szabadságról van szó, Kossuth Lajos harcol a magyar szabadságért. Azt üzen hazra, hogy elfogyott a regimentje. És mi a magyar felelet a magyar nép részéről? 'Ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni.' Sajnos 500 magyarból egy megy el az első üzenetre, a többi vár. Ha még egyszer azt üzeni. Sajnos a magyar történelemben Mohács óta 'még egyszer' nem voltak, nem volt több lehetőség üzenetre. És a szabadság elveszett újra meg újra. A haza

elveszett újra, meg újra. Mert vártunk. További üzenetekre.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, én ma csak két kérdést szeretnék intézni hozzátok: „Mire, és meddig?” Mire várunk még? Megvárjuk, míg a Szlovák Állam hivatalosan is bűncselekménynek nyilvánítja a kokárda viselését? Erről még nincs szó, de lassan ott tartunk! Ifjú diákokkal beszélgetek, vagy éppen felnőtt emberekkel, akik nem hordják a kokárdát, mert félnek. Mert félünk. Félünk kimondani szavakat. Még azt sem mondhatom már, hogy ilyenkor csak összehúzzuk a szánkat, ökölbe szorítjuk a kezünket, mert a félelem annyira elhatalmasodott rajtunk, hogy már ehhez is gyengék vagyunk. És ezzel szembe kell néznünk nemzettársaim. A félelem olyan mély szintre süllyesztett bennünket, hogy lejjebb nem tudom, voltunk-e valaha is, mióta magyar él a Földön. Lehajtott fővel megalázkodva és meghunyászkodva vesszük tudomásul, hogy mi, akik több mint ezer éve itt, a Kárpát-medencében magyarul álmodunk, gondolkodunk, nem lehetünk magyar állampolgárok, mert valakik, akiknek fogalmuk sincs arról, mi az hogy haza, nemzet, szülőföld, – mert hiszen minden az ölükbe hullt hirtelen és soha nem volt nekik –, megtiltják, és jogfosztottá teszik azt, akiről ez kiderül. Internetes közösségi oldalakon azon versengünk, hogy Tamás Ilonka néni petícióját hányan írják alá, és oly büszkék vagyunk, amikor átlépjük az ezres határt. Nem érezzük, barátaim, hogy ez mennyire kevés? Nem érezzük, hogy ennél sokkal-sokkal többet kellene tennünk? Nem érezzük, hogy ez mennyire sovány vigasz? Földet nézve, lehajtott fővel, szívünkben tele félelemmel jövünk ki ide évről-évre kevesebben emlékezni, osonva, mint valami kiközösített hontalan bűnöző, mert az ünnep, már nem ünnep, inkább egyfajta kötelező kör. Pénteken délben kell megtartani az iskolákban a megemlékezéseket, mert a diákok akkor még méltóztatnak eljönni, de rágógumizva a himnusz alatt már okos telefonjukat simogatva a két méterrel mellette állóval beszélget, és megbeszéli, hogy fognak ellógni.

Kedves Barátaim, Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A tizenkettedik óra letelt. Sőt, a huszonegyedik óra is letelt. 2015. március 15. van. Megszólalt a vészharang. De vajon honnan jöhet segítség? Nyugatról nem. Nyugatról soha nem jött a magyarnak segítség, csak rontás. Nem várhatunk segítséget politikai vezetőinktől sem, hiszen a rendszerváltozás óta eltelik lassan húsz esztendő, de még álmodni sem merünk autonómiáról, kettős állampolgárságról, beneši dekrétumok eltörléséről, hiszen nekik arra kell ügyelniük, hogy nehogyan megbántsák, nehogyan megsértsék azokat az elnyomó zsarnokokat, akik táplálják belénk a félelmet. Honnan kell akkor kezdenünk? Honnan lehetne még erőt merítenünk?

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, hadd mondjam el, hogy van nekünk egy elfeledett Istenünk. Ideje lenne hozzá fordulnunk. Ideje lenne hozzá visszatérnünk. Ideje lenne megszólítanunk. Mert ez az elfeledett Isten egyszer azt mondta: „...Abba az országba fogtok lakni, amelyet őseiteknek adtam. Az én népem lesztek, én pedig Istenetek leszek. Akkor majd megtudjátok, hogy én vagyok az Úr.” Megszólalt a vészharang. Eljött a cselekvés ideje nemzettársaim. Eljött az idő, hogy végre kimondjuk: Magyar állampolgárságot a magyaroknak! Magyar gyermeket magyar iskolába! Nem kérünk többet az elnyomásból, nem kérünk többet a megalázásból, s nem ké-

rünk többet az ígéretekből sem. Nem akarunk mi nagy dolgokat! Mindösszesen békében élni itt, a Felvidéken, itt, Gömörországban, itt, ebben a szép Kárpát-medencében, magyarként. De hogy ez a nagy közös álmunk megvalósulhasson, hittel kell megharcolunk a mindennapi harcainkat. Azzal a hittel, mely egykor ott lángolt Petőfi Sándor, Jókai Mór és a márciusi ifjak verseiben és írásaiban, amely ott égett a várvédő Klapka Györgyben, Görgey Artúrban, Bem tábornokban. Mely ott lobogott Tompa Mihály ígehirdetéseiben. Hittel, amellyel huszárok ezrei harcoltak egy szebb, egy jobb jövőért; a hit, melyért egykor úgy érezte a tizenhárom tábornok, hogy meghalni is érdemes ezért a hazáért, a jövőért, értünk. Hittel, melyet

sem Aradon, sem Komáromban nem tudott megölni a puszkagolyó és a bitófa, mert tovább élt az utókorban, az utókor szívében. Hittel, hogy van felettünk egy gondviselő Isten, aki nem hagyja el az övéit, ha hozzá fordulnak. Hittel, mely csak egy esetben veszhet el, mégpedig akkor, amikor mi magunk mondunk le róla.

Nekünk itt, dolgunk van itt testvéreim. Nekünk itt jövőt kell építenünk. Nagy, és nemes feladat ez. És ezt szégyenkezve, meghunyászkodva, félve nem lehet végezni. Csak hittel. Aki-ben félelem van, abban nincsen hit. A kettő nem fér el egymás mellett a szívben. Nincs okunk szégyenkezni. Mert a mai napon is arra emlékezünk, hogy van múltunk. De mindemellett úgy kell emlékeznünk, hogy jövőnk is van. Itt. Itt, a hová az Úr Isten magyarnak teremtett bennünket. Magyarnak lenni pedig komoly feladat és elhívás. A március 15 –i események örök időkre szólnak, és ma is iszonyatos erőt tudnak adni mindnyájunknak. Élünk úgy, mint akik méltók a magyar forradalom és szabadságharc hőseinek utódai névre. Fogjuk meg egymás kezét lélekben, sokkal erősebben, sokkal bátrabban, mint eddig. És merjetez hinni. Mert a hit hegyeket mozgat. Mert aki hisz, a mögött ott fog állni a gondviselő Isten. Ha pedig Isten velünk, kicsoda ellenünk?

Tisztelt hölgyeim és uraim, magyar testvéreim, szeretném, ha ma, mikor hazatérünk otthonunkba, ne úgy emlékezzünk, hogy itt Petőfi és Tompa Mihály szobránál elhangzott egy gyújtó hangú beszéd, mely jól esett. Gondoljuk át, mit akarunk. Mert úgy hiszem, valahogy belénk ivódott egy ferde kifejezés. Ez pedig így hangzik: „magyar megmaradás”. Kedves barátaim, testvéreim, én itt, nem megmaradni szeretnék. Én itt élni szeretnék. És gyarapodni. Ma pedig, megköszönve megtisztelő figyelmüket, azokkal a szavakkal szeretnék búcsúzni önöktől, ahogy Széchenyi István nagypéntek estéjén, 1860-ban búcsúzott barátaitól: „Boldog feltámadást!”

Történelmünk egyik legtisztább és legbátrabb pillanata...

Miért ünnepeljük évről évre azt a bizonyos, 167 évvel ezelőtti márciust? Miért soroljuk fel a régen holt hősök neveit? – tette fel a kérdést a nyárasdi megemlékezés szónoka, Menyhárt József, az MKP dunaszerdahelyi járási elnöke. "Azért, mert a szabadságharc történelmünk egyik legtisztább és legbátrabb pillanata volt... Mert ott és akkor mindenki megértette, hogy eljött a bátor összefogás ideje... Most, vagy soha! És erre a bátorságra ma is szükség van: bár nekünk már nem kell fegyvert ragadnunk, fényes kardokra esküdnünk. Elég, ha ott tesszük a dolgunkat, ahová a Teremtő állított minket: emberként, magyarként. Mert mi haszna van a 167 évvel ezelőtti fényes és véres önfeláldozásnak, ha mi utódok könnyed hanyagsággal prédáljuk szét eleink ránk testált kincsét: egy nemzet összetartozását, nyelvét, hagyományait és kultúráját. Nem alázzuk-e vajon porig Kossuth, Széchenyi,

Petőfi, Jókai, a márciusi ifjak vagy az aradi tizenhármas áldozatát hétköznapi gyávaságainkkal és megalkuvásainkkal? Mert ugyan minek küzdöttek ők közös nyelvért, hazáért, összefogásért, ha mi utódok önként (és dalolva) váltjuk nyelvünk, adjuk fel hazánk, tagadjuk meg egymást?

Mert a haza, a nyelv és az összefogás mi vagyunk: 1848–49 gyümölcse is mi vagyunk, és mi vagyunk a szabadságharc halott hőseinek a beteljesedés: hogy volt értelme a küzdelmüknek és volt értelme a haláluknak.

1848 a választásra tanít: túrni vagy tenni? Mert túrhatjuk-e vajon, hogy a falvainkban és városainkban, melyek temetőiben nagyapáink, dédapáink csontjai porlanak, idegennek nézzenek? Túrhatjuk-e vajon, hogy anyanyelvünk miatt megbélyegezzenek, használata miatt megverjenek bennünket? Túrhatjuk-e vajon, hogy abban az országban, melynek adófizető polgárai vagyunk, bennünket másodrendűnek tartsanak?"

Ünnep, amit nem kell megmagyarázni

Pozsonyban Pánczél Károly, a magyar Országgyűlés Nemzeti összetartozás bizottságának elnöke köszöntötte megemlékezőket Radnai Béla Petőfi-szobra előtt. Március 15. az az ünnep, „amit nem kell megmagyarázni. Ünnep, ami évről évre ismétlődően tartalmazza a már-már

liturgikusan állandó elemeket. Ünnepek, ami megihletett költőt, írókat, muzsikust, festőt, és ezáltal kicsit el is emelkedett a valóságtól, a nemzeti mitológia részévé vált.

Nekünk magyaroknak a szabadság soha sem pusztán annyit jelentett, hogy fellázadunk valami ellen. A magyarok számára a szabadság azt jelentette, hogy kiállunk valamiért. Fontos a nemzet, a nemzeti összetartozás, a nyelvünk, a kultúránk, a mi földünk, az európai keresztény hagyományaink, hogy nekünk fontos a család eszménye, a hűség és a becsület. Ez a magyar szabadság. Hat nemzedék választ el bennünket 1848 hőseitől, mégis szabadságvágyunk és eszményeink melletti konok kitartásunk, mondjuk úgy, a jellemünk mit sem változott.” Pánczél Károl ünnepi beszédében rávilágított a forradalom körülményeire, háttéreseeményeire – és persze következményeire is. Félreérthetetlen párhuzamot állított a ma kihívásaival: „Deák, Kossuth, Széchenyi, Batthyányi. Vezetők, akik nem mindössze a nyugati minta másolásába fogtak, hanem az ország saját pályáját keresték. Nem válságot kezeltek. Nem a régi kabátot foltozgatták, hanem új ruhát szabtak. Nem hivatkoztak a nehézségekre, nem kerestek kifogást, nem menekültek a munka elől.

Azonnal cselekedtek. Jót s jól. Magyarország a 48-as tavasz forradalmi eseményei után egyetlen nyár alatt erős, jó törvényekkel megalapozott korszerű állam alapjait rakta le.

Ma is fontos feladatunk, hogy előbb említett nagyjaink példáját követve a nemzet megmára-

Berényi József MKP-elnök és Németh Gabriella alelnök megkoszorúzzák Petőfi pozsonyi szobrát

«(...)senki nem várhatja el, hogy a vallást a személy belső világába számúzzuk, és ne legyen hatása a társadalmi és nemzeti életre, ne foglalkozzék a polgári társadalom intézményeinek egészségével, ne nyilatkozzék a polgárokat érdeklő eseményekről. Ki merné elhallgattatni és a templom falai közé zárni Assisi Szent Ferenc és Boldog Kalkuttai Teréz üzenetét? Ők sem lennének képesek elfogadni ezt. A hiteles hit – amely soha nem kényelmes és individualista – magában foglalja annak a vágyát, hogy megváltoztassuk a világot, értékeket adjunk át, és hogy valami jobbat hagyjunk hátra földi utunk végén.»(EG 183.) A hiteles hit nem fotel-kereszténység. Azaz nem olyan, mint aki kér, de nem áll fel, hogy akár egy pohár vizet adjon a szenvedőnek. Így a vásárnapi kereszténységnek leáldozott. Ennél több kell! Legyünk Krisztus meghosszabbított kezei! Ez legyen az érték! Sokan sokféle módon értelmezték már az alapvető értékeket, mint egyenlőség, szabadság, testvériesség, nem szabad elfeledni, hogy ezen értékek valódi üzenete túlmutat az emberi határokon, s jellemükből adódóan csakis Isten által elgondolt módon válhatnak örök értékke.

Mit jelent valójában az egyenlőség? Az egyenlőség emberi méltóságunkban gyökerezik, mely Isten ajándéka teremtménye számára, s amit egyik ember a másiknak se megadni, se tőle elvenni nem tud. Mert ez Istenképiségünkből adódik. Ezt az egyenlőséget nem csorbíthatják azok a társadalmi és más jellegű egyenlőtlenségek, melyek megszüntetésére időről időre erőfeszítések történnek. Amikor a nemzetünk adójára lenne csak szüksége a vezető hatalomnak, de vissza csak morzsát kapunk, s az is sokszor penészes.

Mi a szabadság? A forradalmak gyűrűjében sokan próbáltak értelmet adni a szabadság-

nak, ám meg kell jegyezni, hogy nem attól vagyunk szabadok, hogy azt tehetjük, amit akarunk – ne kössön le engem senki szabályok közé! Hanem szabad vagyok – mert semmi nem gátol engem abban, hogy megtegyem, amit a lelkiismeret diktál. Sok olyan pap és világi embert fel lehetne sorolni, akik valóban éltek a szabadság erényét és annak zászlóvivői voltak legalább az elmúlt 200 év alatt. Ők a köz igaz, nemes értelemben vett szolgálói. Jól látni mindebből, hogy ha félreértjük a szabadság valódi értelmét, akkor a lelkiismeretünkkel lehet baj. Lelkiismeret, aminek végső

és Isteni harangja akkor szólal meg s vesszük azt komolyan, amikor már nincs tovább, padlón vagyunk... a 48-as ifjak jól értették ennek érzését. Hány életpéldára van szükségünk ahhoz, hogy ezt megértsük s ápoljuk a helyes lelkiismeretet?

Mi is a testvériség? Az előbbi kettő konkrét erőtere. Olyan hely, ami egyben állapot is. Tülmutat a téren és időn. Fölötte áll annak. Mert aki valóban szeret tud igaz testvére lenni mindenkinek. Mi kis országunkban se lehet ez másképp. Amint eleink se az osztrák anyák és gyermekek iránt tápláltak megvetés, hanem a túlközpontosított rendszer – ideológiai elnyomás ellen léptek fel. Ki tollal, ki szószékről, más pediglen a fegyverek szavával. Feltehetjük a kérdést: radikális- e vagy szélsőséges az, aki kiáll alapvető jogai mellett?

Akár egy nemzet, aki felemeli hangját az ellen az igazságtalanság ellen, amit sokszor legitim, de nem etikus törvények meghozatala jellemez. Ne féljünk! Mi, akik kiállunk a felvidéki magyar nemzetünk jogai mellett... Ám jól vigyázzunk: radikálisok legyünk s ne szélsőségesek. Krisztus legyen ebben a példaképünk. Ő nem egy szélsőséges csoport vezetője lett, volt és maradt, hanem mint teljesen ártatlan Isten-Ember tükröt tartott az őt gúnyolóknak, majd halálra adók elé. Eltávolodott a korszellemtől az igaz Istenhittől, minthogy már nem az igazság lelkében imádták az Istent (vö Jn 4, 24). A szívünkben gyökerező nemzettudatunkban legyünk állhatatosak. Ugyanakkor ne feledjünk nyitottak maradni a másik ember, nemzet szíve felé. Megéri...”

Elég volt Esterházy János emlékének gyalázásából!

Ezúttal nem a szokásos márciusi Esterházy-ünnepségekről fogunk beszámolni. A szokásos jelzőt a legjobb értelmében tessék érteni: azt jelzi, évről-évre összegyűlünk Esterházy halálának, illetőleg születésének napja alkalmából – mindkettő márciusban van – hogy megemlékezzünk a mártír sorsú gróf, legnagyobb formátumú felvidéki politikusunk, példaképünk életéről, haláláról, szellemi hagyatékáról. Idén sem volt ez másként: Felvidéken és az anyaországban is méltó megemlékezéseket tartottunk, a sok éves hagyományoknak megfelelően pedig az arra legérdemesebbhez került az Esterházy Emlékérem (a lévai Reviczky Társulást tüntették ki március 8-án).

Hanem most egy pontosan két évvel ezelőtti történetet kell kicsit leporolnunk szomorú mai aktualitások kapcsán. Történt ugyanis, hogy Esterházy János egyik legalávalóbb fizetett inkvizitora, mocskolója, az Atlanti-óceán túlsópartjáról „bátran” átköhögő Lázár György újságíró ismét megtalálta a legmegfelelőbb alkalmat, hogy Esterházyba és tisztelőibe rúgjon egyet. Március 8-án a Kassai Pogári Kör ünnepi megemlékezést szervezett Esterházy mellszobránál Kassán. Ez váltotta ki az ingert Lázár Györgyből, hogy kérdőre vonja (!) a kassai polgárokat: *„miért szerveznek önök az Esterházy János mellszobornál március 8-án ünnepi megemlékezést”? A kassaiakat falhoz szegező levél tartalmát Balassa Zoltán, a Felvidék.ma szerzője osztotta meg, kiváló cáfolat kíséretében. Ezt írta Lázár: „Esterházy János egy fasiszta volt és jelenleg is jogerősen elítélt háborús bűnös itt az Egyesült Államokban is, ahol én élek. Egy cikksorozatot publikálok itt az USA-ban a jelenlegi magyar kormány történelemhamisításairól, úgy tűnik Esterházy «zsidómentését» is hamisított dokumentumok alapján ismerték el itt Amerikában. (ADL kitüntetés). Azt szeretném megérteni, hogy Önök, mint szlovák állampolgárok, miért támogatják a jelenlegi magyar rezsim történelemhamisítási törekvéseit. Több amerikai politikus már tiltakozott a magyar kormány programjai miatt mivel azok fasisztákat próbálnak tisztára mosni.”*

Lázár György neve ismerős lehet a felvidéki olvasók számára, ha figyelemmel kísérték az Esterházy körül keltett viharokat – gondolok itt elsősorban a rehabilitációjára, amely, mint tudjuk, Szlovákia részéről máig nem történt meg. Lázár annak az Amerikai Népszava című szennylapnak a szerzője, amelybe a magyarokat genetikailag alávalónak nevező Kertész Ákos is ír. A nívóról ez ugyan mindent elárul, de attól még egy pillanatra érdemes odafigyelni rá. Pontosabban arra a jól felismerhető aknamunkára, amely Esterházy mindenáron való földbe döngölésére irányul néhány Észak-Amerikába elfajzott részéről. Természetesen nem érdemes túlbecsülni a lázárok erejét, hatókörét – ennek eleve gátat szab tehetségük és elméleti sérülésük visszafordíthatatlanul súlyos állapota.

Mindazonáltal az Esterházy-ellenes észak-amerikai hecckampány immáron több éves múltat tekint vissza. Legutóbb pontosan két évvel ezelőtt zajlott egy nagyobb volumenű akció, melynek nyitánya Lázár népszavazás cikke volt, mely az alábbi, mindent eláruló címen jelent meg: „Gróf Esterházy János háborús bűnös szobrát avatják Budapesten”. Abban az évben, 2013. májusában avatták fel Esterházy szobrát a Budapest XII. kerületében található Gesztenyés kertben. De ugyanabban az évben neveztek el egy termet az Országgyűlésben a felvidéki magyarok példaképéről. Lázárnak és inkvizítorársainak ez egyszerre már túl sok volt, kiégték a biztosítékok. Publikációiban vég nélkül fröcskölte a nyilvánvaló rágalmakat, az általa és mások által sohasem bizonyított aljas vádakat: „Gróf Esterházy (sic!) János a szlovák és a nemzetközi jog szerint a mai napig jogerősen elítélt háborús bűnös. Háborús bűnös Szlovákiában, háborús bűnös az Egyesült Államokban, háborús bűnös a világ minden jogtisztelő államában, csupán az Orbán-rezsim és néhány jobboldali lengyel csoport nem tartja annak. Esterházy ítélete érvényben van, nem tárgyalták újra, soha nem rehabilitálták. A gróft elítélő bíróság működését a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elismerte, tagjai az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió voltak. (...) Esterházy János esetében sem Szlovákia, sem a nemzetközi közvélemény nem lát nyomós okot arra, hogy újratárgyalják az ügyét. Esterházy lánya sok évtizede Olaszországban él, de ott hivatalos politikai támogatást nem tudott szerezni háborús bűnös édesapja rehabilitálásához. A fasiszta érzelmű Esterházy grófból Budapesten még „zsidómentőt” is faragtak, és egy amerikai szervezet, az ADL (Anti-Defamation League) díjat is adott neki. A szlovák zsidó közösség (UZZNO) az amerikai szervezethez fordult, hogy vonják vissza a díjat. Csalásra gyanakszanak, úgy vélik, Budapesten fabrikálták azokat a dokumentumokat amelyek alapján odaítélték az elismerést, ugyanis őket senki sem kérdezte meg. Esterházy János lesz Wass Albert után a második olyan jogerősen elítélt háborús bűnös, akinek Fidesz-támogatással szobrot emelnek Magyarországon”.

Ebből derült ki megfellebbezhetetlenül, hogy a tekintélyes nemzetközi zsidó szervezet, az ADL Esterházy részére megítélt díja az, amit Esterházy (és a magyar nemzet) mindenre elszánt ellenségei soha de soha nem tudnak megemészteni és megbocsátani. Ezzel ugyanis a fasiszta-vád dőlt alapjainál fogva össze, világossá téve, hogy a rehabilitáció elmaradása Szlovákia részéről aljas (magyarellenessé) politikai számítások következménye és nem egyéb. És innentől kezdve világos, hogy miért egyszerűbb kést szegezni a kassai megemlékezők torkának, miért könnyebb

gyalázkodó förmedvényeket firkálni a Birodalom biztonságában, távol az itthoni valóságtól. És nyilvánvalóan egyszerűbb tudomást nem venni a tényekről.

Még egy kis adalék Lázár személyiségéhez: midőn annak idején válasz-írásomban elküldtem őt a fenébe, csípőből húzta elő az antiszemitizmus vádját ellenem (is), megfejelve azzal, hogy sértett amerikai állampolgárként a pozsonyi amerikai nagykövetséghez fordul...

Ez a Lázár György most olyan sorozatra készül, amely majd lerántja a leplet a magyar kormány úgymond történelemhamisításairól. Tegye. Amerika a maga módján szabad ország, mindenki azt mond vagy ír, amit akar (és ameddig a Patriot Act alapján esetleg ki nem vonják a forgalomból).

Ha azonban az emberi tisztességnek csupán csak a legelemibb csírájából szorult valamenynyicske Lázárba és elvtársaiba, akkor nagyon gyorsan leszállnak Esterházyról. És felhagynak a felvidéki megemlékezők sértegetésével, különösen pedig azok megtaposásával, akik Esterházy vészkorszakbeli bátor, igaz keresztényhez méltó kiállásának köszönhetik életüket!

Szücs Dániel

A Rákóczi Szövetség Elnöksége döntésének értelmében az idén a Reviczky Társulás elnöksége és tagsága kapta az egyik Esterházy Emlékérmeket.

A magyar-szlovák alapszerződés

Március 19-én volt pontosan húsz éve, hogy Szlovákia és Magyarország miniszterelnökei – Vladimír Mečiar és Horn Gyula – Párizsban aláírták a két ország közötti „jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről” szóló szerződést. Vagy ahogy mindenki ismeri: a magyar-szlovák alapszerződést. Amit még általában tud róla az átlagosnál magasabb tájékozottsággal bíró ember: az általa életre hívott vegyesbizottsági rendszer tökéletes kudarc, mára a dokumentum is írott malaszt csupán. Pedig már az elfogadása sem volt zökkenőmentes, kellett hozzá a nyugati (francia) biztatás – és még így is hosszú idő telt el az aláírás és a ratifikáció között. A szerződés okiratait 1996. május 15-én cserélték ki, de Magyarországon csak az 1997. évi XLIII. törvény hirdette ki.

Az elmúlt húsz esztendő tapasztalatai bőven igazolták, hogy az alapszerződés rendszere megérett egy alapos átgondolásra. De hogy lássuk, pontosan miről is van szó – jobban mondván miről lesz szó, amennyiben valóban előveszik és leporolják a kétoldalú egyezményt – érdemes megismerkedni a magyar-szlovák alapszerződés szövegével. Már a preambulum is rendkívül tanulságos...

Kép: Vladimír Mečiar és Horn Gyula aláírják az alapszerződést

Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről

A Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság (a továbbiakban: Szerződő Felek)

abban a meggyőződésben, hogy az Európában, valamint országaikban bekövetkezett történelmi változások egyedülálló lehetőségeket kínálnak azoknak a közös feladatoknak a megoldására, amelyek a kétoldalú kapcsolataiknak a jószomszédság és a baráti együttműködés szellemében történő fejlesztéséből adódnak,

erőfeszítéseket téve annak érdekében, hogy a végbemenő integrációs folyamatok keretében hozzájáruljanak Európa, mint a béke, a biztonság és a prosperitás kontinense felépítéséhez,

megegyezve, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok, a demokrácia, a jogállamiság és a humanizmus elveinek tiszteletben tartása és érvényesítése a szabadság, az igazságosság és a béke alapját képezi,

elismerve, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek azon Szerződő Fél társadalmának és államának integráns részét képezik, amelynek területén élnek, s egyben hozzájárulnak annak élete gazdagításához, valamint az országaik közötti bizalom, barátság és együttműködés elmélyítéséhez, s kijelentve, hogy felelősséget éreznek azért, hogy védelemben részesítsék és előmozdítsák a területükön élő kisebbségek nemzeti vagy etnikai, kulturális, vallási és nyelvi identitása megőrzését és elmélyítését,

megegyezve, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányában, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Helsinkai Záróokmányában, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletnek az Új Európáról szóló Párizsi Chartájában és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet által elfogadott további dokumentumokban rögzített elvek vezérlik őket,

abban a meggyőződésben, hogy baráti kapcsolataik és együttműködésük új alapokon való továbbfejlesztése megfelel országaik és nemzeteik létérdekeinek, a következőkben állapodtak meg:

1. Cikk

A Szerződő Felek kapcsolataikat a jószomszédság, a bizalom és a baráti együttműködés szellemében fogják fejleszteni, és párbeszédet folytatnak minden közös érdeklődésre számot tartó területen.

2. Cikk

A Szerződő Felek kölcsönös kapcsolataikban, ugyanúgy, mint más államokkal fennálló kapcsolataikban, tiszteletben tartják a nemzetközi jog általánosan elfogadott elveit és normáit, elsősorban az Egyesült Nemzetek Alapokmányában, a Helsinkai Záróokmányban, az Új Európáról

szóló Párizsi Chartában és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretében elfogadott más dokumentumokban foglalt elveket.

3. Cikk

(1) A Szerződő Felek a nemzetközi jog alapelveivel és normáival összhangban megerősítik, hogy tiszteletben tartják közös államhatáruk sérthetetlenségét és egymás területi integritását. Megerősítik, hogy egymással szemben területi követelésük nincs és ilyet a jövőben sem támasztanak.

(2) A Szerződő Felek kijelentik, hogy kölcsönös kapcsolataikban tartózkodnak a másik Fél területi integritása vagy politikai függetlensége ellen irányuló erőszak alkalmazásától vagy az azzal való fenyegetéstől, vagy más, az Egyesült Nemzetek Alapokmányába vagy a nemzetközi jogba ütköző egyéb cselekedetektől, vagy az ilyen akciók támogatásától, és harmadik fél számára sem teszik lehetővé, hogy területüket a másik Fél elleni hasonló cselekmények elkövetésére felhasználja. A közöttük felmerülő vitás kérdéseket kizárólag békés eszközökkel oldják meg.

4. Cikk

(1) Ha a Szerződő Felek egyikének véleménye szerint egy, a nemzetközi kapcsolatokban kialakult helyzet veszélyeztetheti a nemzetközi békét és biztonságot vagy saját biztonsági érdekeit, úgy ez a Fél konzultációt kérhet a másik Félről, hogy megvizsgálják, mit tehetnének a feszültség enyhítése vagy felszámolása érdekében, összhangban az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt, valamint az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretében alkalmazott elvekkel.

(2) A Szerződő Felek különböző szinteken rendszeres konzultációkat folytatnak a biztonság és a védelem kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdéseiről. Bármelyikük kérésére tájékoztatják egymást a biztonságra és leszerelésre vonatkozó nemzetközi kötelezettségeik teljesítéséről. Kétoldalú kapcsolataikat katonai téren külön megállapodás szabályozza.

5. Cikk

(1) A Szerződő Felek e Szerződés céljainak megvalósítása érdekében a közös érdeklődésre számot tartó minden területen megteremtik az együttműködés megfelelő kereteit.

(2) A Szerződő Felek kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a törvényhozó és végrehajtó szervek együttműködésének és kapcsolatai továbbfejlesztésének.

(3) A Szerződő Felek különböző szinteken rendszeres konzultációt folytatnak kétoldalú kapcsolataik további fejlesztése és elmélyítése, valamint a nemzetközi kérdésekre vonatkozó álláspontjaik kölcsönös megismerése érdekében. Ennek keretében évente legalább egyszer sor kerül a miniszterelnökök találkozójára, és a külügyminiszterek is évente legalább egy alkalommal áttekintik e Szerződés végrehajtását.

(4) Az egyéb ágazatok közötti együttműködést, ideértve vezetőik rendszeres találkozóit, az ezen ágazatok közötti megállapodások szabályozzák.

6. Cikk

A Szerződő Felek megerősítik, hogy az Európai Unióba, az Észak-atlanti Szerződés Szervezetébe és a Nyugat-Európai Unióba való integrálódásukkal, továbbá az Európa Tanáccsal és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel kapcsolatos érdekeik és törekvéseik azonosak, s kifejezésre juttatják azon elhatározásukat, hogy ez irányban támogatást nyújtanak egymásnak.

7. Cikk

(1) A Szerződő Felek kétoldalú kapcsolataik kibontakoztatása keretében, valamint az Európai Unióba történő integrálódásuk folyamatában fejleszteni fogják kölcsönösen előnyös együttműködésüket a gazdaság, mindenekelőtt az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem, a közlekedés és szállítás, a távközlés és a szolgáltatások területén.

(2) A Szerződő Felek meg fogják teremteni a gazdasági együttműködés különböző formái fejlesztésének feltételeit a határ menti területen, a regionális és helyi szinteken, beleértve a jogi és természetes személyek közötti együttműködést.

(3) A Szerződő Felek fontosnak tekintik a magasabb önzorgatási egységek, a városok és a községek közötti együttműködést, összhangban a számukra kijelölt hatáskörökkel, valamint a szubszidiaritás elvének alkalmazásával.

8. Cikk

A Szerződő Felek támogatják az együttműködést a tudomány és a technika területén. Elősegítik az alap- és az alkalmazott kutatás területén folytatandó hatékony együttműködéshez szükséges feltételek kialakítását, különös tekintettel a korszerű technikára és technológiára, s támogatják a két ország tudósai, a tudományos és kutatóintézetek dolgozói közvetlen kapcsolatait és közös kezdeményezéseiket.

9. Cikk

(1) A Szerződő Felek, a természeti környezet iránti gondoskodáshoz és a jövő generációk számára elfogadható életfeltételek megőrzéséhez fűződő érdekeiktől vezérelve, együttműködnek a környezet- és természetvédelemben abból a célból, hogy megelőzzék és csökkentsék a környezet szennyezését, különösen azt, amely áthat a államhatáron.

(2) A Szerződő Felek a vonatkozó megállapodásokkal összhangban, mindenekelőtt az Európai Unióval és tagállamaival együttműködve fejleszteni fogják együttműködésüket a környezetvédelem területén, valamint részt fognak venni az Unió összehangolt nemzetközi stratégiájának és koncepciójának kialakításában, illetve megvalósításában.

(3) A Szerződő Felek a környezet védelmének fokozását célzó konkrét intézkedések elfogadása céljából kormány szintű külön megállapodást kötnek, amely rendelkezni fog a baleseti kockázatok csökkentésével, a bekövetkezett balesetek korai jelzése rendszerével, valamint az ezek következményeinek felszámolásával kapcsolatos együttműködésről.

10. Cikk

(1) A Szerződő Felek a legkorszerűbb technológia felhasználásával bővítik együttműködésüket a légi, a vasúti, a közúti, a belvízi, a tengeri, a csővezetékes, valamint a kombinált fuvarozás, továbbá a postai és távközlési szolgáltatások infrastruktúrája fejlesztésében.

(2) A Szerződő Felek megerősítik, hogy a szárazföldi államoknak joguk van a tengerhez való kijutáshoz és az ezzel a joggal összefüggő tranzit szabadságához, és készek e területen más államokkal is együttműködni.

11. Cikk

A Szerződő Felek, összhangban sokoldalú együttműködésük fejlesztésével, készek javítani a határok átjárhatóságát, ideértve új határátkelőhelyek nyitását mindkét Szerződő Fél lehetőségeihez és szükségleteihez képest.

12. Cikk

(1) A Szerződő Felek fejlesztik az együttműködést a kultúra, a tudomány és az oktatás területén.

(2) A Szerződő Felek az intézmények, szervezetek, egyesületek, szövetségek, települések, önkormányzatok, az állampolgárok kezdeményezéséből alapított csoportok, illetve maguknak az egyéneknek a kölcsönös igényeken és érdeklődésen alapuló együttműködését tekintik az országaik közötti kulturális, tudományos és oktatási együttműködés alapvető formájának. A megfelelő megállapodások és programok alapján támogatják az állami, társadalmi és magánintézmények, szervezetek, egyesületek és természetes személyek kölcsönös megismerést és közeledést szolgáló kezdeményezéseit.

(3) A Szerződő Felek támogatják az oktatási, egyéb művelődési intézmények és tudományos kutatóintézetek együttműködését, valamint az általános és középiskolás tanulók, egyetemi és főiskolai hallgatók, a tanárok és a tudományos dolgozók cseréjét.

(4) A Szerződő Felek elősegítik a területükön található levéltárakban, könyvtárakban, múzeumokban és egyéb hasonló jellegű intézményekben folyó tudományos kutatást, beleértve az ezen intézményekben található anyagokhoz való hozzájutást.

(5) A Szerződő Felek megfelelő megállapodások alapján elismerik a másik Szerződő Fél belső jogszabályainak megfelelően kiállított, iskolai végzettséget és szakképesítést tanúsító, valamint a tudományos fokozatok elérését igazoló okmányokat.

(6) A Szerződő Felek támogatják a másik állam nyelvének oktatását az iskolákban és a nem oktatási intézményekben egyaránt. E célból kölcsönösen segítséget nyújtanak a tanárok nyelvi felkészítésében és továbbképzésében.

(7) A Szerződő Felek törekednek arra, hogy a felsőoktatási intézményeikben bővítsék a másik Szerződő Fél kultúrája, irodalma és nyelve megismerésének és a hungarisztika és a szlovakisztika tanulmányozásának a lehetőségeit.

(8) A Szerződő Felek kölcsönös megállapodás alapján országaikban biztosítják a feltételeket a másik Szerződő Fél kulturális központjai tevékenységéhez.

13. Cikk

(1) A Szerződő Felek törekednek a másik Fél történelmi és kulturális emlékei és emlékhelyei saját területükön való megőrzésére.

(2) A kulturális értékek, valamint a levéltári anyagok cseréjét a Szerződő Felek az illetékes minisztériumok közötti megállapodás alapján végzik.

14. Cikk

A Szerződő Felek erősítik az országaik eltérő etnikai, vallási, kulturális és nyelvi eredetű állampolgárai közötti tolerancia és megértés légkörét. A Szerződő Felek, összhangban nemzetközi jogi kötelezettségeikkel, saját területükön minden személynek fajra, bőrszínre, nemre, nyelvre, vallási, politikai vagy más meggyőződésre, továbbá nemzetiségre vagy társadalmi eredetre való tekintet nélkül azonos és hatékony jogvédelmet fognak biztosítani.

15. Cikk

(1) A Szerződő Felek megerősítik, hogy a nemzeti kisebbségek védelme és az azokhoz tartozó személyek jogainak és szabadságjogainak védelme az emberi jogok nemzetközi védelmének szerves részét képezi, és mint ilyen a nemzetközi együttműködés keretébe tartozik, ebben az értelemben tehát nem az államok kizárólagos belügye és a nemzetközi közösség legitim figyelmének tárgyát is képezi. A Szerződő Felek elismerik, hogy az ezen a területen folytatott együttműködésük hozzájárul az országaik közötti jószomszédi kapcsolatok, a kölcsönös megértés, a barátság és bizalom erősítéséhez és egyúttal a nemzetközi biztonság, a stabilitás és az európai integráció megszilárdításához.

(2) A Szerződő Feleket a nemzeti kisebbségek védelme és a hozzájuk tartozó személyek jogainak védelme területén az alábbi elvek vezérlik:

a) A nemzeti kisebbséghez való tartozás minden személy egyéni, szabad választásának ügye, s ebből a választásból számára semmiféle hátrány nem származhat.

b) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van a törvény előtti egyenlőséghez és a törvény általi egyenlő védelemhez. Ebben a vonatkozásban minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló diszkrimináció tilos.

c) A nemzeti kisebbséghez tartozó személyeknek joguk van egyénileg vagy csoportjuk más tagjaival együtt szabadon kinyilvánítani, megőrizni és fejleszteni saját etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásukat, és megőrizni, illetve fejleszteni kultúrájukat, annak minden vonatkozásában.

d) Megerősítve saját integrációs politikájuk céljait, a Szerződő Felek tartózkodni fognak a kisebbségekhez tartozó személyek akaratuk elleni asszimilációját célzó politikától vagy gyakorlattól, és védelmezni fogják ezen személyeket bármilyen cselekménnyel szemben, ami az ilyen

asszimilációra irányul. A Szerződő Felek tartózkodnak olyan intézkedésektől, amelyek megváltoztatnák a népesség számarányát a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken, és amelyek korlátozzák ezen személyek jogait és szabadságjogait, amivel a nemzeti kisebbségek kárára volnának.

e) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van arra, hogy a megfelelő törvényes keretekben identitásuk ápolása, fejlesztése és átadása céljából saját szervezeteket, egyesületeket, ideértve a politikai pártokat, valamint oktatási, kulturális és vallási intézményeket hozzanak létre és működtessenek. Ehhez a két Kormány a maga részéről biztosítja a törvényi feltételeket.

f) A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van hatékonyan részt venni országos és ahol helyénvaló, regionális szinten azon döntésekben, amelyek azt a kisebbséget érintik, amelyhez tartoznak, vagy azt a régiót, ahol élnek, a belső jogrendszerbe nem ütköző módon.

g) A Magyar Köztársaságban élő szlovák kisebbséghez és a Szlovák Köztársaságban élő magyar kisebbséghez tartozó személyeknek, egyénileg vagy csoportjuk tagjaival közösen, joguk van szóban és írásban, a magánés közéletben szabadon használni anyanyelvüket. Joguk van továbbá a belső jogrenddel és a két Szerződő Fél által vállalt nemzetközi kötelezettségekkel megegyezően használni anyanyelvüket a hivatalokkal való kapcsolatokban, beleértve a közigazgatást, és a bírósági eljárásokban, anyanyelven feltüntetni azon települések neveit, amelyekben élnek, az utcák és egyéb közterületek neveit, helyrajzi adatokat, feliratokat és közterületi információkat, bejegyezni és használni keresztnév- és vezetéknévüket ezen a nyelven, az állami nevelési-oktatási rendszer keretén belül adekvát lehetőségekre anyanyelvük oktatására és anyanyelvükön történő oktatásra – a hivatalos nyelv oktatásának vagy az azon való oktatásnak a sérelme nélkül –, ugyanígy joguk van a nyilvános tömegtájékoztatási eszközökhöz való diszkriminációmentes hozzájutásra és saját tömegtájékoztatási eszközökre. A Szerződő Felek az általuk vállalt nemzetközi kötelezettségekkel összhangban megtesznek minden szükséges jogi, adminisztratív és egyéb intézkedést a felsorolt jogok érvényesítése érdekében, amennyiben már ilyen szabályozás nincs a jogrendjükben.

h) A jelen bekezdés c) pontjával összhangban megteremtik a szükséges feltételeket, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek megőrizhessék tárgyi és építészeti emlékeiket, emlékhelyeiket, amelyek kulturális örökségüket, történelmüket és hagyományaikat hordozzák.

(3) A Szerződő Felek egyetértenek abban, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyekre ugyanazok az állampolgárságukból fakadó jogok és kötelezettségek vonatkoznak, mint az adott állam más polgáira.

(4) A Szerződő Felek

a) kijelentik, hogy a területükön élő nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak és kötelezettségeinek szabályozása terén az Európa Tanácsnak a nemzeti kisebbségek védelméről elfogadott és a Szerződő Felek által 1995. február 1-jén aláírt Keretegyezményét alkalmazzák – amennyiben belső jogrendjük már nem rögzít a kisebbségekhez tartozó személyek jogaira nézve a Keretegyezményben foglaltaknál kedvezőbb szabályozást –, attól a dátumtól kezdve, amikor a

jelen Szerződést és a fent említett Keretegyezményt a Szerződő Felek országaiban megerősíteték;

b) az előző a) pontban foglaltakat nem érintve, a Magyar Köztársaságban élő szlovák kisebbséghez, illetve a Szlovák Köztársaságban élő magyar kisebbséghez tartozó személyek jogainak védelme érdekében az alábbi dokumentumokban rögzített normákat és politikai kötelezettségeket jogi kötelezettségként alkalmazzák:

- az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai találkozásának 1990. június 29-én kelt dokumentuma;

- az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 47/135 számú, a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozata;

- az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1201 (1993) számú ajánlása, tiszteletben tartva az egyéni emberi és polgári jogokat, beleértve a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait.

(5) A jelen Cikkből semmit sem szabad úgy értelmezni, mint ami feljogosít bármi olyan tevékenységre vagy olyan cselekedetre, amely ellentétes a nemzetközi jog alapvető elveivel és különösen az államok szuverén egyenlőségével, területi integritásával és politikai függetlenségével.

(6) A Szerződő Felek kölcsönös együttműködésükben elősegítik egymás számára, hogy figyelemmel kísérhessék e Cikk tartalmának megvalósulását. Ezért mérlegelik annak módját, hogy kölcsönös együttműködésük keretében hogyan cseréljenek a jelen Egyezmény 5. Cikkének (1) bekezdése alapján, valamint a kölcsönös megértés és bizalom szellemében információkat és tapasztalatokat a jelen Cikk alkalmazásának kérdéseiben. E célból az általuk szükségesnek tartott összetételű tagozatokból álló, ajánlási joggal felruházott kormányközi vegyesbizottságot hoznak létre. A Szerződő Felek a nemzeti kisebbségek védelme terén vállalt kötelezettségeik teljesítésének ellenőrzésénél az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet azon szabályai szerint járnak el, amelyek mindkét Szerződő Fél számára kötelezőek.

16. Cikk

(1) A Szerződő Felek támogatják a sokoldalú együttműködést az egészségügy, az egészségügyi higiénia és a gyógyszerkutatás területén, mindenekelőtt a civilizációs és fertőző betegségek megelőzéséért és leküzdéséért folytatott küzdelemben.

(2) A Szerződő Felek fejlesztik az együttműködést a társadalombiztosítás és a szociális gondoskodás területén, és e célból illetékes szerveik megfelelő megállapodásokat kötnek.

17. Cikk

(1) A Szerződő Felek a megfelelő megállapodások alapján együttműködnek a jogi és konzuli kapcsolatok területén, valamint a rendőrségi tevékenységben.

(2) A Szerződő Felek fejlesztik együttműködésüket a szervezett bűnözés elleni harcban, különös tekintettel a terrorizmusra, a kábítószerekkel történő visszaélésre, a légi kalózkodásra, valamint a kulturális, a történelmi és a muzeális tárgyak és értékek törvénytelen kivitelére.

18. Cikk

A Szerződő Felek fontosnak tartják a tömegtájékoztatási eszközök együttműködését, és támogatják a szabad információcserét és minden olyan, a tárgyilagos tájékoztatásra irányuló törekvést, amely elősegíti egymás jobb megismerését és megértését.

19. Cikk

A Szerződő Felek támogatják a politikai és társadalmi szervezetek, a szakszervezetek, az egyházak, a vallási és egyéb szervezetek, valamint az ifjúsági, a sport- és az egyéb szövetségek közötti kapcsolatok kiszélesítését.

20. Cikk

A jelen Szerződés nem irányul harmadik állam ellen. Nem érinti azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyek a Szerződő Felek számára más két- és többoldalú szerződésekből fakadnak.

21. Cikk

(1) A Szerződő Felek a jelen Szerződés értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos nézeteltérésük esetén a Szerződés 5. Cikkében foglalt rendelkezések szerint konzultálni fognak egymással.

(2) Abban az esetben, ha e konzultációk ésszerű időn belül nem vezetnének a nézeteltérés kiküszöböléséhez, a Szerződő Felek mérlegelni fogják, milyen más, a nemzetközi jog elveivel és normáival összhangban lévő módon érvék el azt.

22. Cikk

(1) A jelen Szerződést 10 éves időszakra kötik. Amennyiben egyik Szerződő Fél sem mondja fel írásban legalább 1 évvel az adott érvényességi idő letelte előtt, a Szerződés érvényessége mindig meghosszabbodik a következő 5 éves időszakra.

(2) A jelen Szerződést meg kell erősíteni, és az a megerősítő okiratok kicserélésének napján lép életbe.

(3) A Szerződő Felek a jelen Szerződést az Egyesült Nemzetek Alapokmánya 102. Cikke szerint nyilvántartásba vétetik.

Kelt Párizsban, 1995. március 19-én, két példányban, mindegyik magyar és szlovák nyelven, mindkét nyelvű szöveg azonos érvénnyel bír.

Nagy Péter atya húsvéti üzenete: Krisztus ma magához öleli az emberiséget

Barátaim!

2015 Húsvétja kicsit más, mint az elmúlt évek Húsvétjai. Miért is? Sokunkban talán kétkedés vagy részint az érthetlenség él és nem tudunk miként reagálni a szenvedés hangjára. Charlie Hebdo-szindrómában szenvedő nagy, liberális társadalmunk félelmet gerjeszt, ha arra gondolunk, hogy: szabadság. Sőt, hallunk az üldöztetésekről és a közelünkben dúló háborúról, ahol megint mindenkinek igaza van. S itt, a Kárpátok lejtőjének al-

ján a büdös is megrekedt. Azaz szabad-e véleményt nyilvánítani, és ha igen, akkor mi vagy épp KI a fokmérője?

Ne féljete!

Inkább álljatok készen megfelelni azon kérdésekre, amelyek szívetek rejtekét próbálják birtokba venni.... majd átalakítani. Ismétlem: ne féljete! Nincs az a társadalmainkat megfertőző izmus, ami kész lenne teljesen elpusztítani emberségünk legbelső vágyát ama szabadság felé vezető úton, ami nem a jó és rossz közötti döntésre teszi képessé az embert. Ugyanis a szabadság – ahogy egy lelki mester mondja: „szeretetünk alkotó eleme”. Azaz két jó dolog között a legjobbat választja az ember. Mindennek pedig megvan a gyümölcse drága barátaim: az Isteni öröm. Így itt a kérdés: Jézus, a feltámadott az emberi testünket-lelkünket váltotta meg halálával és nyitotta meg számunkra az utat a teljes élethez. Jézus él és már többé nem hal meg (vö. Róm 6,9)! Akarunk -e valóban ÉLNI?

Életünk minden pillanatában lenne okunk úgy az öröme, mint a bánatra. Azért valljuk be, valamiképp lagymatagon kezeljük az igazi, maradandó öröm aprócska lángját. Itt nem az élet apró csodáira gondolok, ami lehet az isteni öröm előíze. Nem! Olyan dolgokra, világi örömcskékre gondolok, amelyeknek örök értéket tulajdonítunk. Ilyen az evészetnek élő ember öröme, vagy annak az öröme, aki a kéjben leli a mennyei léthez szükséges ambróziáját. Ilyen az önmegvalósítás tömjénezése is... amely valahol a félreértett, szabadnak nevezett véleménynyilvánítás melegágya. Mondjuk ki: aki így tesz, az már eladta lelkét a sátánnak és sajnos nagyon olcsón adta oda a legfontosabbat: a lehetőséget, hogy egyszer része lehessen az igazi örömben. Ám ott vannak azok a szülők, akik idegen helyen, idegen országban, talán egy menekülttáborban adnak életet egy gyermeknek. Rögtön elfeledik minden más bajukat. Örülnek az életnek, ama remény-

nek, hogy van tovább... Ilyen az egyház is a mai ünnepen. Mindenütt a világban. Krisztus, ki az egyház feje, magához öleli az emberiséget. Azt az emberiséget, amely nagyon szenved – háborúk és üldöztetések közepette. A nyugati világban is szenved az ember: hiába a véleménye és hite, ha e két tényező sokszor külön utakon jár. Így válik az Istentől – Krisztustól elszakadt vélemény új-pogánnyá és legálisan üldözi a szemitákat. Igen legálisan! Jáki Szaniszló mondotta: " egyetlen legális antiszemitizmus van Amerikában s ez nem más, mint a katolikusok és a történelmi protestánsok iránti mosoly-gyűlölet., Igen, szemitákat, mert mi is azok vagyunk részint, ha elfogadjuk Urunk kinyilatkoztatását. Hisz mi Ábrahám, Izsák és Jákob Istenét valljuk, aki elküldte Fiát Jézust a Krisztust, hogy nekünk embereknek életünk legyen. Amint az emmauszi tanítványoknak, úgy nekünk is eme tetteivel megnyitotta értelmünket (vö. Lk 24,45), hogy felismerjük Őt. A szentírásban az értelem az egész embert jelenti – annak érzékeit és eszét egyaránt. Az ember mindenét. Ez ad egy szinte elfogadhatatlan boldogságot: Isten emberként élt közöttünk. Fogadjuk el, hogy mi is az isteni örömben részesüljünk! Továbbá a vélemény nélküli hit veszélyes, mert fanatizmusba torkoll. Lásd Charlie és barátai az Iszlám Államban s azon túl, akár a vasárnapi „misehallgatók" körét. S ez utóbbi a legrosszabb, hisz látszólag szelíd... De langyos.(vö. Jel 3,16)

Barátaim! Véleményünk legyen önkritikus, de egyben merjünk sírni a felett, hogy nem mindig mertünk valóban örülni az apró élet-csodáknak, mert már átadtuk magunkat a sátán olcsó szabadosság revüjének. Ugyancsak csapjuk orcán a vizenyős szemű hiszékenységet! Ragadjon meg Krisztus. Ezért akik felismerik őt a kenyértörésben azok nem dolgozhatnak – csak úgy – vasárnap, hanem vegyük elé a szentírást s olvassuk az öröm lapjait, hogy szent Tamással egyetemben mondhassuk: "Én Uram, én Istenem." Jn ev. 20, 28). Krisztus hozzánk is szól ma : Ne légy hiszékeny, hanem higgy! Mi miként reagálnánk...?

Szent Feltámadást!

Péter atya

A kisebbségi magyarság szolgálatában

Beszélgetés dr. Lukács Ferencsel, a Rákóczi Szövetség munkatársával

Akivel szemben ülök, történetesen itt, Hetényben, sokat munkálkodik a szlovákiai magyarok javára, de amiért megszólítottam, nemcsak ez, hanem az egy másik dolog, majd erről is beszélni fogunk...

– Dr. Lukács Ferenc vagyok, a Rákóczi Szövetségnél dolgozom, társadalmi munkában, nyugdíjazásom után, most már huszonnégy éve. Nagyon érdekes tevékenység a miénk. Kezdetben a Rákóczi Szövetség a csehszlovákiai magyarság kultúrájának a megmaradásáért dolgozott, azért alakult. Közben a történelem kereke tovább forgott; megszűnt Csehszlovákia, megszűnt a Szovjetunió, Jugoszlávia, és ettől fogva a Rákóczi Szövetség tevékenysége is kiszélesedett az egész Kárpát-medencére. Előbb említettem három országot, de most már munkánk kiterjed Horvátországra, sőt, a legutóbbi időktől még Szlovéniára is. Fő feladatunk nem csak a magyarság megmaradásának segítése. Ez talán kevés lenne, mert minden fejlődik, a kultúra, a gazdaság, s ezt a fejlődést követni kell nekünk is az említett térségben. Nemcsak a beiskolázások fontosak számkra, de érdekel minket az is, hogy milyen körülmények között élnek az emberek, a családok. A fejlődés ösztönzése, segítése is éppen a diákokon, a családokon keresztül történhet.

Az iskolák, a szülők nagyon jól ismerik a Rákóczi Szövetséget, de hadd legyek kissé személyes, hadd kérdezzem meg öntől azt is, hogy tulajdonképpen hová való?

Nehéz kérdés, mert nem tudok én elszakadni a szülőföldtől... Nem csak a jelenlegi helyzet határoz meg, hogy Budapesten lakom, de az egész életvitelem jellemzője, hogy benne a van a szülőföldem, a szülőföld kötődései. Az én kapcsolataim sokfelé kiterjednek, Lévára, Érsekújvárra, Ipolyságra, tehát mindenfelé...

De hol született?

Zselizen születtem, nagyon-nagyon régen, ezerkilencszáz huszonnyolcban. Sokszor most is visszajárok oda, pontosan azért, hogy segíteni tudjam, nemcsak az említett beiskolázást, hanem a baráti kapcsolatokat, és a kulturális kapcsolatokat is ápoljam. Nagyon fontos dolog, és ezt tudom ajánlani meg javasolni mindenkinek, hogy az emberi kapcsolatok ne szakadjanak meg, a szülőfölddel különösen nem szakadhatnak meg. Ezt a tevékenységet segíteni kell, tovább folytatni, a kapcsolatokat építeni. Nemcsak az rendkívül fontos, hogy a diákok magyar iskolába menjenek; a pedagógusok továbbképzését is segíti a Rákóczi Szövetség, a magyartanárokat, a történelemtanárokat a hazaiakkal igyekszik összehozni. Nagyon fontosnak tartja a Szövetség, hogy az ifjúság találkozzon, tehát az iskolák kapcsolatait segítjük folyamatosan. Ehhez megteremtjük az anyagi feltételeket, ami ugye nem kevés. Harminc-nyolcvan-ötven gyerek egy buszba

elfér, menjenek, ismerjék meg egymás iskoláját, települését. Felkeresik a felvidéki, az erdélyi és más iskolákat a magyarországiak, és fordítva is kérjük a kapcsolattartást, ők is jöjjenek; ehhez megszerezzük az anyagi forrásokat, segítjük ezt a folyamatot, mert rendkívül fontosnak tartjuk.

Erről még nagyon sokat lehetne beszélni, de érdekelne az is, valójában hogyan került ön Magyarországra? Abban az időben ön megélte az áttelepítés drámáját is, azt a pillanatnyi létidőt, amikor az embereket ezen a vidéken arra kényszerítették, hogy összeszedték a cókókjukat és készültek a nagy útra. Történetesen azokkal került kapcsolatba, akik Magyarországra indultak, mert ugye a kitelepítendőök másik fele Csehszlovákiába került.

És azokkal is, akik itt maradtak. Miután annak idején nem voltak magyar iskolák, mert megszüntették őket, itt maradtam iskola nélkül... még fiatal voltam, még iskolába kellett volna járnom...

Sokan az iskola, a tanulás miatt szökdöstek át a határon...

Én is. Az Ipolyon nem egyszer átszöktem csak azért, hogy az 1943-ban elkezdett iskolát befejezzem. A budapesti Vas utcai gróf Széchenyi István Felső Fiú Kereskedelmi Iskolába jártam, s hogy ne szakadjon meg a tanulásom, illetve amit csak lehet, megmentsek a tanulmányi időmből, én is átszökdöstem. Szlovák iskolába nem mentem, magyar iskolába nem mehettem, tehát azt csináltam, hogy negyvenhétben, negyvennyolcban a kitelepítésnél dolgoztam, segédkeztem. Főleg negyvenhétben volt a legtöbb feladat, de még negyvennyolcban is voltak áttelepítések. Minket 1948. április 6-án raktak be Zselizén a vagonba, és kilencedikén Tolna-Mözsön, Tolna megyében raktak ki. Ott aztán a svábok kitelepítése folytán megüresedett lakásokba helyeztek el bennünket, konkrétan Varsádra kerültem Tolna megyében. Györk mellett van, ott kaptunk egy megfelelő házat, ahol aztán elhelyezkedhettünk.

Az egész család vagy csak a család egy része?

Az még hozzátartozik a sorsunkhoz, családom sorsához, hogy az egész családból csak mi kerültünk át Magyarországra... Édesapán mindig tartotta a magyarságát, s néhányszor bizony elvitték Komáromba egy-két hétre „megnevelni”. Jellemző, hogy nem szlovákok, hanem a cseh csendőrök „közreműködtek” ebben. Zselizén is cseh csendőrök voltak akkor. Ez annak idején így folyt... A kitelepítésnél magyarországi teherautókra, a MATEOSZ cég járműveire rakták fel a holmikat és magyar katonatisztek voltak, akik segédkeztek a kitelepítésnél. Én kb. egy évig jártam ezekkel a kocsikkal; különböző falvakban segítettünk felpakolni a családokat a teherautókra, utána átrakodni a tehervagonokba az állomásokon. Ipolyságtól kezdve, Érsekújváron át Gútaig, tehát mindenfelé, ahol éppen rakodni kellett.

Hány éves volt akkor? Tizenhét–tizennyolc éves?

Tizennyolc–tizenkilenc éves voltam akkor. Végigéltem ezt a kínlódást, a szenvedést, a búcsúzkodás fájdalmát. Egyaránt szenvedtek, akik ott maradtak, és akik elmentek; a családok szét-

szakítása örökre megmaradt „élmény” számomra. Utána kapcsolatba kerültem Magyarországon az áttelepített családokkal, próbáltuk szorosabbra fűzni a kapcsolatokat azokkal, akik már átjöttek. Zselízről is átkerültek többen Barcsra például... Nekünk is be kellett illeszkednünk az ott maradt sváb közösségbe, és meg kell mondanom, nem ellenségesen fogadtak, hogy mi most oda kerültünk a kitelepített svábok helyére, hanem sorsközösséget vállaltak velünk. Meg kell említenem, hogy Varsádon a még rosszabb sorsra jutott csángók is ott voltak, akiket annak idején még Csángóföldről telepítettek át Délvidékre, a Bácskába. Onnan aztán tovább kellett nekik menni. Tehát Bácskából jöttek például oda, ahol mi is laktunk, Varsádra.

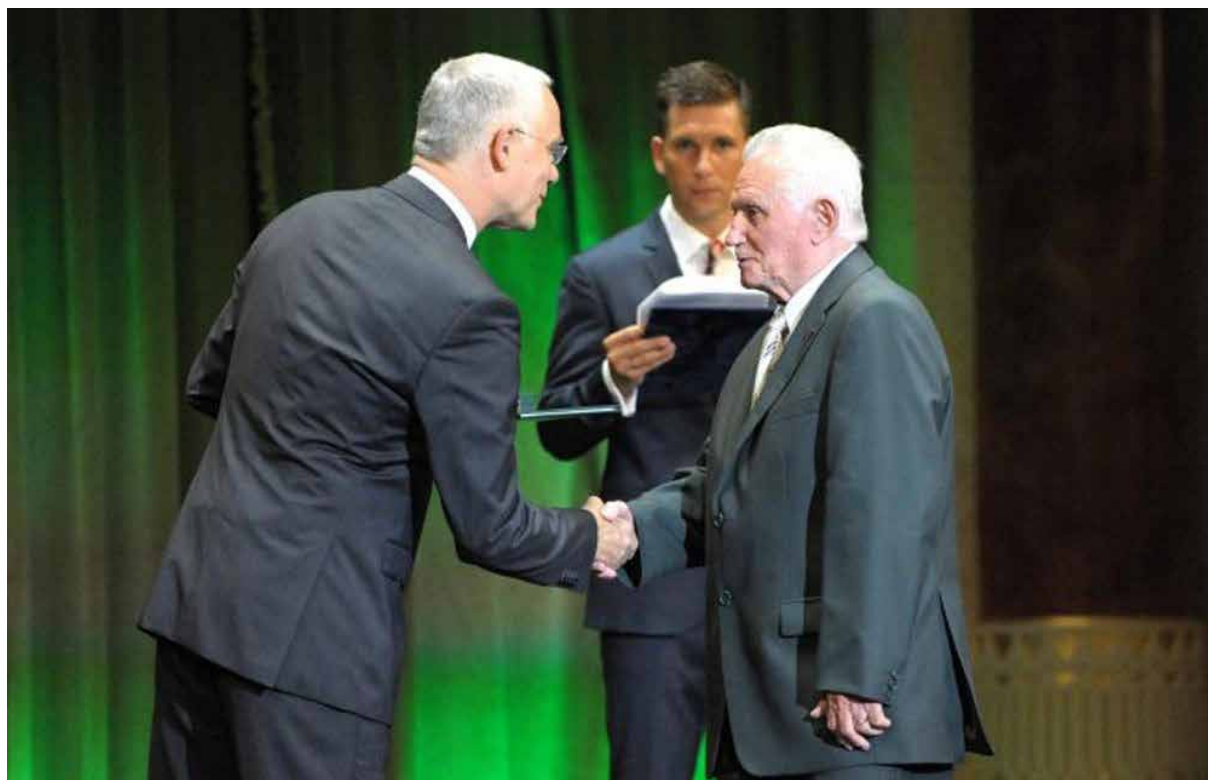
Tehát mindenki valahonnan jött és valahová ment...

És ott se maradhatott meg... A csángóknak még tovább kellett jönniük. Ők, azt kell, hogy mondjam, még többet szenvedtek. Ez volt a sorsuk.

Mindez maradandó tapasztalás lett az ön számára. De mi lett a további sorsa? Hogyan tanult tovább aztán?

Úgy tanulhattam tovább, hogy negyvenötben, negyvenhatban az Ipolyon többször átszöktem azért, hogy ne veszítsek éveket. Visszamentem a Vas utcába és megbeszéltem az iskola igazgatójával, hogy magánúton folytathassam tanulmányaimat. Illetve, mivel nem tudtam folyamatosan iskolába járni, kikérdeztek, levizsgáztattak a tantárgyakból, így megmentettem egy

Dr. Lukács Ferenc kitüntetése

évet, a másodikat. Egy nagy élményemet mindenképpen el kell mondanom... Negyvenháromban–negyvennégyben a Vas utcában Szerb Antal volt a magyartanárom, és én csak szeretettel tudok rá visszagondolni. Emlékszem, egyszer azt mondta például, hogy a „halottkém biciklizik”. Nevetett az egész osztály, mert mi az, hogy a kém, aki meghalt, biciklizik? Tehát ilyen példákat mondott. Megtanított bennünket gondolkodni és ez nagyon fontos volt. Miután átkerültünk Varsádra 1948. április 9-én, nagy nehézségek árán szeptemberben folytattam a Vas utcában, a harmadikban, a kereskedelmi iskolát. A negyediket is ott végeztem, majd ötvenben érettségiztem, utána mindjárt szeptemberben folytattam tanulmányaimat a jogi egyetemen. Volt egy kis furcsaság ebben, mert én műszaki szakon szerettem volna tanulni, de amikor oda felvettek, mégis azt kértem, hogy a papírjaimat tegyék át a jogra, mivel a műszaki egyetemen délután is sok volt az elfoglaltság, a jogon pedig nem, így a jogról délután el tudtam menni, dolgozni.

Mert kellett a pénz...

Kellett a pénz. Délutánonként elmentem könyvelni, abból szereztem egy kis pénzt, hogy ki tudjam fizetni az albérletet. Csak ötvenben tudtam a szüleimnek Budapesten lakást szerezni.

Nagyon sok mindenről lehetne még beszélni, főleg azokról az évekről, meg időszakról, amelyről már szó volt; de talán most valami kellemesebből... Nemrégén kitüntették.

Meglepetés volt, hogy augusztus 20-a alkalmából Áder János köztársasági elnök kitüntetett a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével. Az indoklás szerint a határon túli magyarságért folytatott önzetlen és kitartó tevékenységem elismeréseként kaptam ezt a kitüntetést. Rendkívül meghatódtam és köszönettel tartozom, hogy elismerték ezt a munkát, amelyet a határon túli magyarság érdekében a mai napig is folytatok és addig, ameddig bírom, csinálom.

Ma is itt vagyunk Hetényben, egy kisiskolában, hiszen kilencvenhárom tanulója van az oktatási intézménynek. Ennek ellenére sok mindent megtapasztaltunk itt... Az ön figyelmét mi keltette fel a leginkább?

Először is meglepett az a felkészültség, ami ebben a kis létszámú iskolában tapasztalható. Óriási munka, amit a tanári kar, az igazgatóval az élén, kifejt. Az a széles körű tudás, amit nyújtani tudnak a gyerekeknek, figyelemre méltó, módszertanuk pedig követendő. Rendkívül tetszett a családi kapcsolatok elmélyítésére, megtartása irányuló igyekezetük. Ennek a követésére szólítanak fel mindenkit.

Nagyon szépen köszönöm, további jó munkát kívánok és erőt, egészséget.

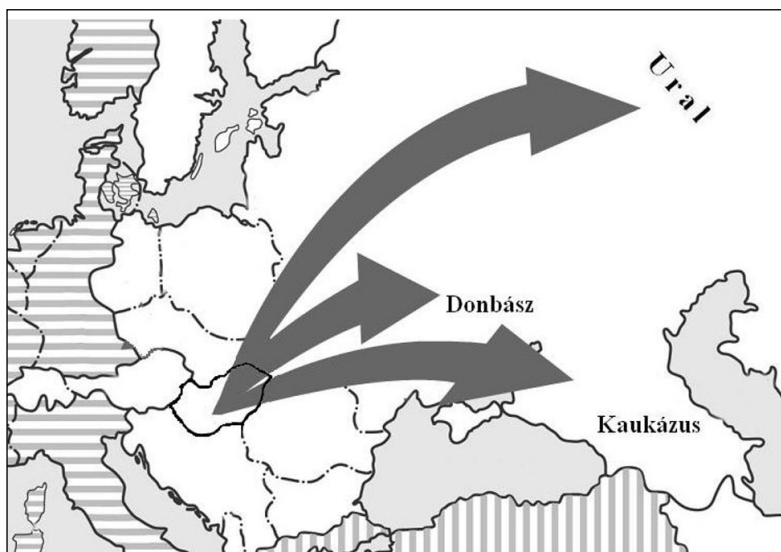
Nagyon szépen köszönöm.

-lé-

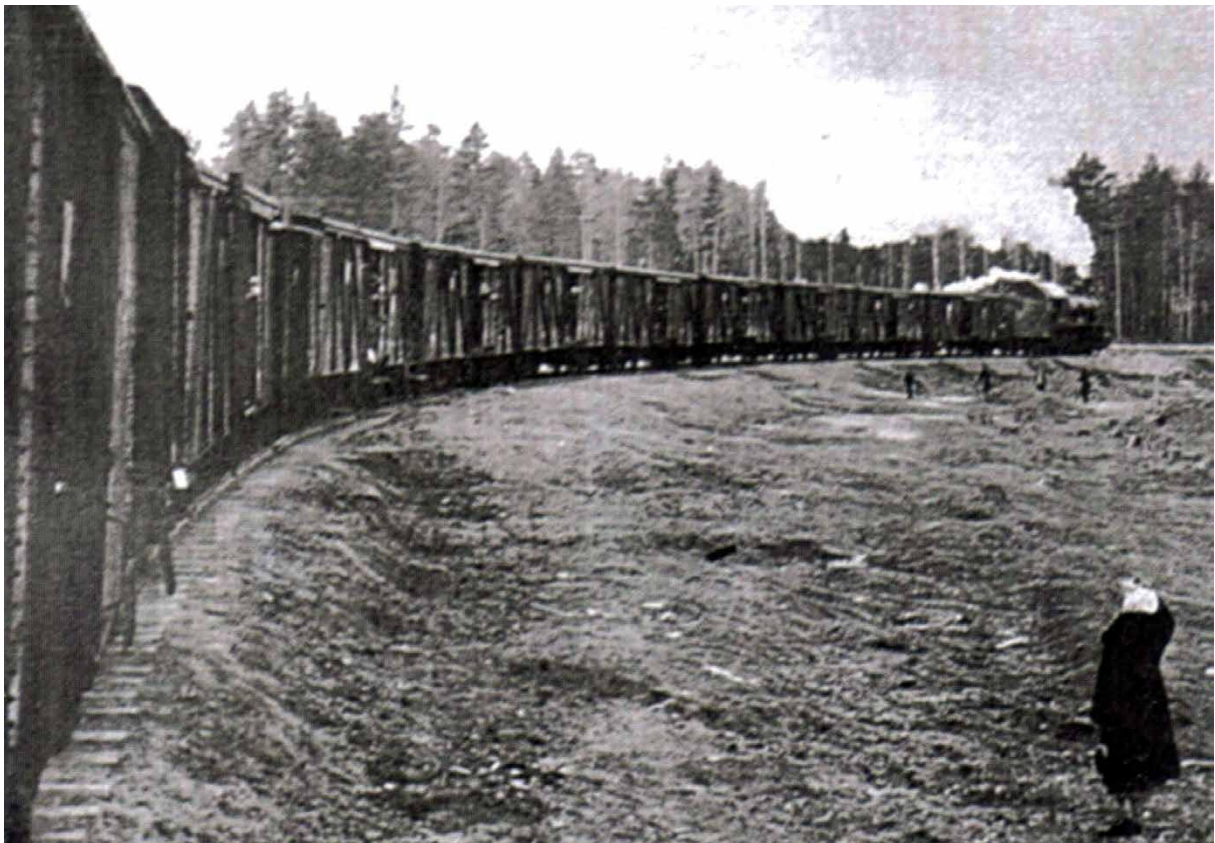
A málenkij robotra hurcoltak emlékéve

A magyar kormány a 2015-ös esztendő a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévé nyilvánította. Hetven esztendővel ezelőtt a bevonuló szovjet megszállók megkezdték a polgári lakosság úgynevezett „kis munkára”, málenkij robotra hurcolását. A magyarok százazeit érintő, évtizedeken át elhallgatott és így mindmáig kibeszéletlen tragédiát ideje végre beemelni a nemzet kollektív emlékezetébe, egyúttal az utódok kötelessége megemlékezni a meghurcoltatásokat elszenvedett áldozatokra. E célból hozta létre a magyar Országgyűlés még 2013-ban a „Málenkij robot Emlékbizottság 2014-2015” nevű kezdeményezést. A hetvenedik évfordulón Felvidéken is több helyütt tartottak megemlékezéseket.

A málenkij robot kifejezés eredete az orosz malenkaja rabota (маленькая работа), ami „kis munkát” jelent. A második világháború során Magyarország területére érkező szovjet fegyveres szervek – a Vörös Hadsereg, a Belügyi Népbiztosság (NKVD), az Állambiztonsági Népbiztosság (NKGB) és a szovjet katonai hírszerzés (SZMERS) – emberei többnyire ennek a kifejezésnek a sűrű használatával vagy csak néhány perces igazoltatás ígéréssel, hazugságával hurcolták el a polgári lakosság tömegeit 13 évestől a 62 évesig több éves szovjetunióbeli kényszermunkára. Ezekkel a hazugságokkal csapták be az ártatlan civilek százazeit, hogy az esetleges tiltakozásoknak, ellenszegüléseknek, valamint a szökési kísérleteknek elejét vegyék. Ezért vált ez a két szó Magyarországon a köztudatban, majd ennek nyomán a történész szakmában is a polgári lakosság tömeges elhurcolásának és több éves szovjetunióbeli kényszermunkájának a kifejezésévé. A mai Magyarország területéről mintegy 200-230 ezer polgári lakost hurcoltak el málenkij robotra, közülük 150-170 ezer civil férfit és fiút hadifogolyként és 50-60 ezer férfit, nőt, fiút és lányt német internáltként. Az éhezés, a nélkülözések, az embertelen, legalapvetőbb emberi szükségleteket sem biztosító körülmények és a túlhajtott kényszermunka következtében a deportáltak 30-

40 százaléka meghalt, de voltak olyan települések, ahol az elhurcoltaknak több mint 60 százaléka veszett oda. Elhalálásukról a szovjet szervek semmiféle hivatalos értesítést nem adtak, jelentős részük földi útjának végéről még ma sincs semmiféle információ. A túlélők testileg-lelkileg megtörve érkeztek haza, megbélyegzetten kellett továbbélniük mindennapjaikat

Kiszállítás a Szovjetunióba

1947-ben és 1948-ban visszatérő foglyok hamarosan tapasztalhatták, hogy reményeik ellenére itthon nem a szabadság vár rájuk, hazájukban olyan rendszer épül, amelyet a szovjet rabságban már jól megismertek.

Az Emlékbizottság honlapján (www.malenkijrobot.hu) található kronológiai áttekintés alapján az események láncolata a következőképpen vázolható fel:

1944. augusztus 26.– a Vörös Hadsereg Magyarország területére lép az Úz völgyében

1944. augusztus vége – az elhurcolások kezdete a Csíki-medencében

1944. október 12-15.– A Kolozsvárra bevonuló szovjet hadsereg mintegy 5000 civil férfit hurcolt el a városból.

1944. november 12.– a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa kiadja a 0036-os, szigorúan titkos parancsát, amely alapján elhurcolják Kárpátaljáról a 18-50 év közötti magyar és német férfiakat hadifogolyként „málenkij robotra” szovjetunióbeli lágerekbe.

1944. december 16.– A szovjet Állami Védelmi Bizottság (ÁVB) Sztálin vezetésével meghozza a 7161. számú határozatát, amelyben elrendeli, hogy „

1.) A Szovjetunióba történő munkára irányítás céljából mozgósítani és internálni kell Románia, Jugoszlávia, Magyarország, Bulgária és Csehszlovákia Vörös Hadsereg által felszabadított területén tartózkodó valamennyi munkaképes német – a 17 és 45 év közötti férfiakat és a 18 és 30 év közötti nőket.

2.) A mozgósítás irányítását a Szovjetunió Belügyi Népbiztossága (Berija elvtárs) végezze. [...]

10.) A németek begyűjtését és internálását 1944 decemberében és 1945 januárjában le kell bonyolítani és a munkaterületre való kiszállítást 1945. február 15-ig be kell fejezni."

1944. november 18. – a kárpátaljai 18-50 év közötti magyar és német férfiak összegyűjtésének kezdete. – Szolyván, a kárpátaljaiak XX. századi Golgotájának nevezett egykori gyűjtőláger melletti tömegsírok helyén emelt emlékparkban ezen a napon, vagy az ezt megelőző legközelebb eső hétvégén szokták hagyományosan megtartani a megemlékezést.

1944. december 22. – az ÁVB december 16-i határozata alapján a 2 és a 3. Ukrán Front Katonai Tanácsa kiadja a 0060-as, szigorúan titkos parancsát, amely alapján már aznap elkezdik elhurcolni az általuk megszállt Kárpát-medence területéről a német származású vagy annak mondott, a parancsban kihirdetett korhatárokat kibővítve a 16-50 éves korú munkaképes polgári lakosságot.

1945. január 31. – a német származásúak vagy annak mondott polgári lakosság összegyűjtésének a befejezése, az utolsó szerelvények útnak indítása a Szovjetunióbeli internálótáborok felé, Dél-Ukrajnába (Donbászba), az Urálba és a Kaukázusba.

he, szd

Megemlékezés Nagybalogon

Egy kis tavaszi túra-kedvcsináló: irány a Gömör-Tornai-karszt!

Noha az időjárás közmondásos szeszélyessége miatt talán kockázatos illet írni, de tekintve e sorok írásakor odakint ragyogó kora tavaszi, langyos napsütést, örömmel jelentjük: itt van a tavasz, itt van újra! Elő hát a túrabakanccsal, hátizsákkal, (ha esetleg visszakacsintana még egyet a tél: laposüveggel...) és irány a természet. Tágabb szülőföldünk, a Felvidék bőségesen kínálja a jobbnál-jobb lehetőségeket a természet kedvelőinek. Ehhez nyújt pazar ízelítőt, kedvcsinálót Gordon László cikksorozata, amely 2015 januárjától olvasható a folyóiratunkat is kiadó Felvidék.ma hírportálon.

A szerző a Gömör-Tornai-karsztot mutatja be – ám korántsem az útikönyvek szokásos szenvtelen, leíró stílusában. Gordon László rövid, lényegre törő, sokszor líraian megfogalmazott írásaiban életre kel a táj a maga teljességében: élő és élettelen világával együtt. Az e sorozatban megjelent írásokat gyűjtöttük és szerkesztettük itt most egybe azzal a nem titkolt szándékkal, hogy kedvet csináljunk olvasóinknak ehhez „az Óvilág mérsékelt övezetében is ritka, Közép-Európában pedig párját ritkító tájegységhez, amely elüt minden más környező vidéktől. Mindenben különleges, lenyűgöző, olykor talán az ember számára érthetetlen, megmagyarázhatatlan – egyszerűen rejtelmes.” – írja ajánló soraiban Gordon László.

A Gömör-Tornai-karszt neve

Nagyon érdekes megnevezésének alakulása. Az utóbbi évszázadokban, sőt évtizedekben – még szakmai körökben sem nagyon tudták hová tenni ezt a karsztvidéket. A helyi magyar lakosság már évszázadokkal ezelőtt elnevezte egyes részeit: Szilicei-fennsík, Pelsőci-fennsík (Kis-hegy, Nagy-hegy, Alsó-hegy, Felső-hegy) stb ... A helyzet a trianoni árulás után gyökeresen megváltozott. A kapott?, lopott?, talált?, ajándékozott? résznek új nevet kellett találni. És ugyebár, aki keres, az talál is... Így lett előbb Kelet-szlovákiai-karszt (Východoslovenský kras), Dél-Szlovák-karszt (Juhoslovenský kras), majd végül Szlovák-karszt (Slovenský kras), holott ennek a karsztvidéknek etnikailag nem sok köze van a szlo-

vákokhoz. A területén található megközelítőleg 70 település mind magyar község, kivételt talán Kisgencs, Sebespatak, Ájfalucska és a már nem létező Derenk (az sem volt szlovák, hanem goral – lengyel lakosságú) képez. Magyarországon általában Aggteleki-karszt, ill. Aggtelek–Tornai-karszt néven szerepel. Megjegyzem a Gömör–Tornai-karszt megnevezésnek is van egy „szépséghibája”, mivel területe történelmileg három megyében terült el: Gömör, Abaúj és Torna, azonban a karszt tényleges fekvése Gömör és Torna megyére esik. Ezért a Gömör – Tornai-karszt megnevezés mind földrajzilag, szakmailag, mind grammatikailag kifejezi eme tájegység megnevezését.

A Tornajától Kassa felé utazók már Csoltó környékén megpillanthatják a Sajó árteréből szelíden kiemelkedő dombos lejtőit. Aztán Pelsőcnél szembe találják magukat a Nagy-hegy (Pelsőci-fennsík) kopár, sziklás meredélyeivel. Tőle balra a Kónyárt, jobbra pedig a Szilicei-fennsík bővíti ezt a nem mindennapi panorámát. Hajdanán ezek a különálló fennsíkok egy nagy karsztplatót képeztek, mígnem hat-hét millió év alatt a Sajó és a Csetnek-patak két impozáns, meredek falu völgygel három részre nem osztotta. A szemlélő az első látvány hatására tétovázva kérdezheti, hogy mi van ezeken a „köves”, „gazos” hegyoldalakon, a fennsíkok „bokatörő” ördögszántásain, a hepehupás többsorok lankáin, a mély, kurta szurdokvölgyek fenekén olyan különleges, neve-

Téli tájkép - a fennsík töbrei télen

zetes – egyáltalán említésre méltó? Vajon mi vonzotta az embereket már a kőkorszakok idején, hogy itt letelepedjenek, és a tartós megélhetés reményében településeket alapítsanak csakúgy, mint azt honfoglaló elődeink tették?

Nos, ezekből a kevesek által látott, ismert különleges értékekből szeretnék bemutatni néhányat ötven éves megfigyeléseim és kutatásaim alapján.

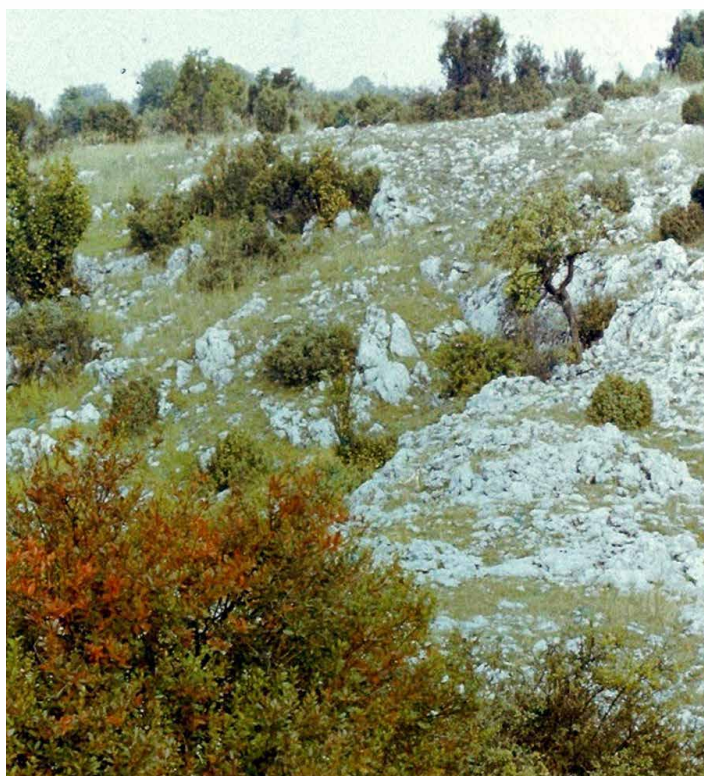
A Gömör–Tornai-karszt keletkezése

A barlangokon, zsombolyokon (aknabarlangokon), víznyelőkön és bővizű forrásokon keresztül „lélegző” karszt belülről egy hatalmas gomolyasajtra emlékeztet a labirintusok átjárhatatlan szövevényeivel, útvesztőivel. Éles levegőjű fennsíkjainak felszínét a holdbéli tájra emlékeztető, teknő alakú töbrök, zegzugos sziklamezők, karrok (ördögszántások), völgyek, szurdokok teszik változatossá. A leírt föld alatti és külszíni karsztformák ún. karsztjelenségek létrejöttjüket az eső és folyóvizek eróziós (mállasztó), korróziós (oldó) hatásának köszönhetik. Érdekes viszont, hogy vizet hiába keresnénk a felszínen – nem találjuk (egy-két kivétellel). Igen ám, de akkor hová lett az a víztömeg, amelyik ilyen bizarr föld alatti és külszíni formákat hozott létre? Nem vészett el, csupán a víz körforgása a karszton teljesen más formában zajlik, mint azt az iskolában tanultuk. A karsztvidék vízrendszere áthelyeződött a felszín alá, kb. kétszáz-háromszáz méter mélységbe, és csak hosszú, ez idáig csak részben feltárt járatrendszereken át jut a felszínre bővizű forrá-

A karsztfennsíkok ördögszántásai

sok formájában. Szerencsés földrajzi fekvésének (északon a kárpáti jellegű Gömör– Szepesi- érc-hegységhez kapcsolódik, míg délen fennsíkjaival táblaszerűen emelkedik ki a Pannon-medence katlanjából), sajátos geológiájának, növény- és állatvilágának köszönhetően méltán került a világ bioszféra rezervátumainak sorába, és vált a világörökség részévé. Méretei is számottevőek: kőzetanyagának a vastagsága helyenként meghaladja az 1 kilométert, és összterülete 750 km², amely nagyjából a Jolsva, Csetnek, Rozsnyó, Jászó, Szepsi, Hídvégardó, Szalonna, Rudabánya, Aggtelek, Pelsőc, Beretke és Gice településekkel határolható be. Amint a felsorolásokból is kitűnik, területe két ország politikai határzónájában fekszik. Ahhoz,

A fennsík töbörészlete

hogy bepillantást nyerjünk viharos múltjába, elképzeljük a „mész-kőösszet” keletkezési helyét és módját, időben vissza kell nyúlnunk a letűnt geológiai korokba, a másodkori (mezozoikum) triászba, 240 – 200 millió évvel ezelőttre. Ekkor a kedvező trópusi klímaviszonyok hatására partközelségben, a sekély tengeri lagúnákban és a folyamatosan képződő zátonyokon rohamosan elszaporodtak az apró mészkő- és kovávázu élőlények (moszatok, puhatestűek). A rétegszerűen felhalmozódott mészkőanyagból gyülemlett fel az a tömör, mennyiségű kőzetanyag, amely a karszt fő építőanyagává vált. Az elkövetkező 200 millió év során a mészkő tábla helyzete és szerkezete a kontinensvándorlások, kéregmozgások hatására állandóan változott, míg végleg elfoglalta helyét a Kárpátok belső gyűrűjében. Felszínének utolsó, számottevő modellezői a negyedkori jégkorszakok változásai voltak. Természetesen e folyamatok, ha kisebb léptékben is, de a mai napig tartanak. Az egységes mészkő tábla az évmilliók folyamán több részre tagolódott, ezek: a Kónyárt, Pelsőci-, Szilicei-, Barkai-, Szádellői-, Jászói-fennsíkok, valamint az Alsó- és Felső- hegy.

A Szilicei-jégbarlang

Kevesen gondolnák, hogy a Szilicei-fennsík száraz, vízszegény platóján, ahol nyáron nem ritkák a harmincfokos kánikulák, egy rejtett zugban jégbarlang található. A helyi lakosság már emberemlékezet óta fejtette a barlang jegét az élelmiszerek tárolására, de a tudományos világ is már 300 esztendeje kutatja ezt a földi csodát.

A jégbarlang a mérsékelt égöv legalacsonyabban fekvő jeges barlangja a világon. A barlang másik meglepetése, hogy az újkőkorszaktól (neolitikum) kezdődően több ősemberi kultúrának biztosított menedéket. A turisták által könnyen hozzáférhető helyen fekszik, mert a Gombaszög és Szilice közötti sárga jelzésű turistaösvényen található. Az autós turisták az Akácos nevű parkolóból kényelmes, 15 perces sétával érhetik el. Mivel nyitott barlangról van szó, ezért egész éven át korlátozások nélkül és ingyenesen látogatható.

A jég keletkezésének és megmaradásának okait a helyi sajátosságos vízháztartási, geológiai, morfológiai, klimatológiai viszonyokban kell keresnünk, amelyek tömören megfogalmazva következők:

1. A barlang külső, bejáratí részét egy északnak tekintő, majdnem 50 méter magas aláhajló sziklafalegyüttes alkotja, amely a néhai barlangrendszer bejáratí részének a beomlásával jött létre. Ide a nap sugarai egész éven át nem jutnak el.

2. A fennsíkra lehulló csapadék, főleg a késő őszi esővíz és a kora tavaszi hóolvadásból származó hólé átszivárognak a néhány tíz méter vastag karsztfelszín repedésein, és közben lehűlnek.

3. A téli hónapok folyamán a természetes lehűlés, valamint a lehullott (szél által behordott) hó önmagában is hűtő tényezőként hatnak a félig nyitott bejáratra.

4. A bejárat alsó része egy beszűkülő légzsákra emlékeztet, amelyben a légáramlás híján egy viszonylag állandó klímater keletkezik 0 °C körüli hőmérséklettel, és száz százalékos páratartalmú klímajellellegel. A hideg, páradús levegő a fizika törvényeinek megfelelően az alacsonyabb rétegeket tölti ki, a barlang tehát hő csapdaként működik.

5. Az ide látogatók ezért láthatják azt, hogy a felszín felett különböző árnyalatú légrétegek helyezkednek el, amelyek mindig vízszintesek.

A fentiekben leírt adottságok véletlen egybeesésének köszönhetően a sziklafalból kilépő víz egy része kisebb-nagyobb jégcsapok, jégfolyások formájában kicsapódik, másik része a bejárat aljzatán fagy jéggé. Főleg a télutó és a kora tavasz folyamán lejátszódó jégképződés eredményeként csodálatos, öt-tíz centiméteres jégcsapok, illetve az aljzaton húsz- harminc méter széles jég-esések képződnek. Természetesen a jégáldás nagysága és tartóssága a mindenkori nagyklimának a függvénye.

A barlangot több ezer éven át ősi kultúrák művelői használták, lakták, míg a bejáratí rész be nem szakadt, és ezzel kezdetét nem vette a jégképződés. Az ősember a föld alatti hatalmas barlangüregeket lakta, ahol a számára megfelelő 8-9 °C –os hőmérséklet uralkodik. Ez a föld alatti terem a látogatók elől le van zárva. Környezetének további látványossága a helyi éghajlatnak köszönhetően az itt megtelepedett növényzet és állatvilág, amely a hűvös, páradús klímához alkalmazkodott. Az árnyas, nedves sziklafalakat mohák és páfrányok sűrű szőnyege lepi el. A humuszos, kőgörgetes talaj dekoratív, bódító illatú virága a holdviola. A kopár barlangi aljzaton az apró termetű aranyveselke példányai „birkóznak” az egész év folyamán tartó hideggel. A barlang peremszikláin és a környékén már a melegkedvelő, pannon növényzet uralkodik, mint a leánykökörcsin és a tavaszi hérics. Az állatvilág mutatós képviselői a madarak, a holló és a macskabagoly itt rendszeres fészkelők. A gerinctelen fauna terjedelmes listájáról ki kell emelni a

világon csak itt élő vakfutrinkát, a *Duvalius hungaricus szilicensis*t, amely alkalmazkodott a föld alatti környezethez, így szemei elcsökevényesedtek.

Aki teheti és ezen a vidéken jár, látogassa meg a Szilicei-jégbarlangot, mert látványa és környezetének hangulata élményszámba megy.

Kónyárt-fennsík

A karsztvidék egyik legkisebb, nyugati irányban szelíden rejtő részét foglalja magában. Felszíne inkább dombos tájra emlékeztet. Fennsíki jellege a Csetnek-patak völgyéből a legszembeütőbb, ahonnan megfigyelhetők kiemelkedő „csúcsai” a Vár-, Bár-, Gyepű- és Pipís-tető. A külszíni vízfolyásokat, szabad vízfelületeket, tocsogókat itt is hiába keresnénk, mivel a lehullott csapadékot a keleti és déli oldalakon eredő állandó, illetve időszakos források csapolják le. Páskaházánál a Zúgó-, Kútika-, Gyepű- és Lastyik -, Gömörhorkánál a Pincéslyuki-, Kiskúti-, Falukúti- források. Nyugaton egy kis forrása létezik a Somkúti, ahol valamikor erdészház állt. Növényzetére az összefüggő erdőségek a jellemzők. Uralkodó fafaja a gyertyán, amely közé egyenesen társul a kocsánytalan és a csertölgy, illetve a foltokban kiültetett erdeifenyő. Az árnyas oldalakban szép, szálas bükkösök is díszlenek.

A zárt erdőkben számottevő a vadállomány. Főleg a vaddisznó kedveli a mélyebb, sötét töbör és völgyaljakat, ahol számos fekvőhelyüket, vackukat lehet felfedezni. A szarvas és őzállomány kisebb létszámú. Az utóbbi húsz évben megtelepedett a Nagy- hegyről idetévedt muflon is. A ragadozó emlősök közül állandó tartózkodású a vadmacska és kóborlóként megjelenik a medve és hiúz is. A madarak közül ritka fészkelő az uráli bagoly, uhu, búbos banka, fekete harkály. A szálas erdők aljnövényzetében ritka növényfajokat lehet találni. Ilyen az egyvirágú körtike, a turbánliliom és az orchideák közül a papucsvirág, a bíboros és a vitézkosbor.

Tudományos, de esztétikai szempontból is jelentősek a délies kitettségű karsztbokorerdők növény- és állattársulásai. Itt már kora tavasszal virágba borul a sziklás oldal. A húsos som hektárnyi területeken sárgállik, amire azt hinnénk, ember telepítette, de valójában őshonos, természetes állományok. Utána tejfehér virágaival tűnik ki a sajmeggy, amelynek virágait seregestől látogatják az áttelelt és frissen kikelt lepkék és bogarak. A sziklagyeppek védett növényei a leánykökörccsin, az apró nőszirm, a hangyabogáncs, az árvalányhaj.

A nap által felhevült mészkősziklán gyakran látni a sütkérező

Az aranyos tűzlepke hímje

fali gyíkot és legnagyobb társát, a zöld gyíkot. Figyelmesen járva a meredek, bokros terepet meghallhatjuk a vékony cié-cié hangot hallató bajszos sármányt is. Dél-európai származású és éppen a Gömör–Tornai-karszton van legészakibb, életerős perempopulációja. A tölgyes erdők szegélyein helyenként terem a pázsitos nőszirm. Virágai a füvekhez vagy inkább sásokhoz hasonló levelek takarásában kettesével nyílnak. Virágához hasonló kevés van a Kárpát-medencében, liláskék szirmlevelei sárgán ereztettek.

Nem titkolnivaló, sőt tudatni akarom, hogy 1968 után a „segítő” orosz csapatok a fennsík egyik sekély völgyében tanyát vertek, és lőteret létesítettek. No, és ahová a ruszki egyszer beteszi a lábát, ott kő kövön nem marad. A tönkretett, letarolt erdő, a temérdek szemét és a mai napig feltérképezetlen talajszennyezés (olaj, üzemanyag, egyéb), ez mind velejárója volt a 25 éves ittlétüknek. Mai napig ezen a helyen továbbra is katonai lőtér működik. Most már csak az a kérdés, hogy egy bioszférarezervátum és nemzeti park eszméjével ez hogyan egyeztethető össze? Hát igen. Itt a szülőföldemen, de a számomra nem létező országban ilyen létesítmények is gyarapítják a természet „tarkabarkaságát”.

A Kónyárt kétség kívül legnagyobb botanikai értéke a nyúlánk magyarföldi husáng. Itteni lelőhelyét hosszabb keresés után sikerült megtalálni még 1984 tavaszán. Azóta is figyelmesen követem állományának alakulását. Ez a 1,5- 2 méter magasra megnövő, ernyős virágzatú növény a világnak mindössze három pontjáról ismert: Erdély (Tordai-hasadék), Magyarország (Pilis-hegység) és a Gömör–Tornai-karszt két lelőhelyén. Felszínének erdőségei a kutatókat, természetbúvárokat és turistákat nem nagyon vonzották, s talán éppen ezért még mindig tartogatnak meglepetéseket a fáradhatatlan, kitartó vizsgálódó számára. Az egyetlen, zöld színnel jelölt turistaút Pelsőctől kiindulva észak felé végigvezet a fennsíkon a Jolsvai-karszt irányába. Útközben ugyan nincsenek hangoskodó, cicomás diszkótelepek, a természet meghitt csendje uralja a tájat. Ajánlom, látogassák meg ezt a vidéket, és ha kell, lesznek útitársuk és vezetőjük egy személyben.

A húsos som

Legyen az tősgyökeres lakos, turista, átutazó, vagy botanikus, márciusban és április elején megkapó színes látványban lehet része a karszt délies, sziklás oldalain, hegy lábain. Virágba borul az egyik legkorábban nyíló bokor fajunk, a húsos som (vagy csak egyszerűen – som). Aranysárga virágainak tömege már kilométerekről elűt a kopár, ébredő karsztfelszíntől. A som kimondottan mészkedvelő, de terem vulkanikus alapkőzetben is. Sűrű gyökérzetével a kopár, tápanyagszegény sziklarepedésekben is otthonra talál.

Fája kontinensünk legkeményebb, legrugalmasabb, legszívósabb fafajtája, vagyis egyedi megtartású. A fajsúlya meghaladja a vízét, ezért a vízbe mártva nem úszik, nem lebeg, hanem elmerül. Évgyűrűit csak nagyító alatt láthatjuk, olyan vékonyak, sűrűek, ami a környezeti tényezőkre vezethető vissza.

Sokoldalú tulajdonságának köszönhetően ezelőtt gazdaságilag fontos, versenytárs nélküli szerszámfa volt. Szilicei nagyapám is gyakran járt botozni, a karszton ez mesterségszámba ment

(botozók). A som csokrosan növvő egyedeiből kiszálalta a számára megfelelő hosszúságú, vastagságú, hajlású darabokat, a bokor (fa) többi részét megkímélve! Botanikailag növénytársulástanilag fontos faj, mert a molyhos-tölgyes- somos karsztbokorerdők pionír, karakter faja. A som termése viszonylag apró (1,5 – 3 cm hosszú és 1-1,5 cm vastag) hosszúkas, csonthéjas bogyótermés. Eleinte skarlátpiros színű, fanyar ízű, majd szeptember- november táján bordópirossá színeződik, és íze semmilyen más gyümölcséhez nem hasonlítható. Ez az utánózhatalan íz akkor domborodik ki legjobban, ha a somot megcsípik az első fagyok, és ilyenkor lepereg a nap által felperzselt, áthévelt talajra. Szedése, gyűjtése főleg a meredek, sziklás lejtőn embert próbáló teljesítmény és külön technikát igényel. Hazaérve sokszor félmaroknyi bogarat, pókot, hernyót, poloskát, levéltetűt, kullancsot vakartam ki hajamból, szakállamból, ruhámból, és szedtem le testemről, de hát ez mind velejárója a termés egyűjtésének. Számomra ezek a „terepmunkák” élményszamba mentek (közben botanizáltam, bogarásztam, madarásztam, fotóztam), míg a nagy ritkán hozzám szegődő, nem sokat sejtő cimboráim életük végéig emlegetni fogják a velem töltött somozást.

A som terméséből finom lekvár és kompót készíthető, hírnevét talán mégis a belőle főzött sompálinkának (sompvórium) köszönheti. A környéken, annak ellenére, hogy itt van Európa legnagyobb somosa, apró termése, szaporátlan, körülményes, időigényes szedése miatt ezelőtt nem nagyon szedték. Alkalmasint egy-két vödörnyit felhasználtak az egyéb gyümölcspálinkák – úgy-mond – feljavítására.

A múlt század 80-as éveitől kezdve rendszeresen szedtem egy főzésnyire valót, akkor ez még újdonság volt. Amikor megtudták a főzdeben, hogy tiszta somot hoztam, az utánam következők majd hajba kaptak, hogy ki fog utánam következni, tudniillik a som aromája olyan erős és összetéveszthetetlen, hogy a rákövetkező főző, függetlenül cefréje minőségétől és fajtájától, érezni fogja a som páratlan aromáját.

A helyzet ezek után gyökeresen megváltozott. R. Schuster kelet-szlovákiai pártvezér, majd államfő, aki megjárta az Amazonas mocsarait, elruccant Kamcsatkára, könyvet írt, majd beállt komédiásnak, megtudta, hogy a somból is lehet pálinkát főzni, ráadásul nem is akármilyent.

A kárpáti sáfrány a karszt újonnan felfedezett növénye

A változások után „hadrendbe” álltak az időközben megtollasodott, sikeres magánvállalkozók seregei is, akiknek szintén megtetszett a számukra eddig ismeretlen, nem létező mennyei ital.

Ezzel a karszt területén kezdetét vette a clondike-i aránylázhoz hasonló téboly a minél több somtermés megkaparintása végett. Mivel közülük sokan azt sem tudták, hogy mi fán terem, hogy néz ki, hogy és hol kell szedni, hogyan kezelik szedés után stb., megjelentek a cigánytáborokban 50-100 literes műanyag hordókkal, és ösztökölték őket, hogy jó fizetség fejében szedjenek minél több somot. El is indult a cigánytanyák apraja-nagyja, feketéllett tőlük a hegyoldal, természetesen mindezt óriási zsvaj, kiabálás, ordítás kíséretében. Ami állat csak tehette, világgá menekült, az apró rovarok odavesztek a szedésmániától gátlástalanná vált tömegtől. Amikor aztán nekiláttak a somfáknak, hát földi ember még olyat nem látott, megkezdődött a somfa „boszorkányúzése”. Nyúzták, tépték, püfölték, rázták, törték és ha már ez sem segített, akkor egyszerűen kivágták. Ez folyt órákon át, míg meg nem szedték a számukra megfelelő mennyiséget, és odébbálltak. Utánuk a letiport gyeppel, rengeteg ritka, védett növény- és állatfajjal, a megcsonkított, kivágott somfákkal, az otthagytott tömördek szeméttel. Néhány esetben a nemzeti park alkalmazottai rendőri segédlettel razziáztak ugyan az érintett helyeken, de ennek eredményessége inkább csak statisztikai jellegű volt.

A somfa és gyümölcsének „kisajátítási módja” iskolapéldája annak, hogy a primitív Homo sapiens ismét (mint már olyan sokszor) túlgőzölte magát. És hogy ehhez mit „szól” a karszt élővilága, esetünkben a védtelen somfa?... Az örök időkre a karszt titka marad.

Pelsőci – fennsík (Nagy-hegy)

Ovális, észak-dél irányban elnyúlt, lapos, csonka kúpra emlékeztető formája szinte ideális fennsík alakját tárja elénk. A Csetnek – patak és Sajó völgyéből meredek, néhol 400 méter magas, impozáns lejtőivel emelkedik ki.

Fennsíki platója soha nem volt lakott annak ellenére, hogy dús legelőjű terjedelmes erdejű felszíne csábító lehetett a honfoglaló elődök számára. Hogy ezt a 8 ezer hektár kiterjedésű fennsíkot mégsem választották lakóhelyül, azt ismét a természeti adottságokban kell keresni. Az egész fennsíkon ugyanis hiányzik az ember számára nélkülözhetetlen víz. Az a médium, amely egykor (200 millió éve) bölcsője volt születésének, majd további formálásának az idők folyamán eltűnt a felszínről és csak 200 – 400 méterrel mélyebben a hegy gyomrában, üregeiben található meg.

A környező völgyekben élő emberek erdeit évszázadokon át irtották, vágták, termelték. Eleinte szó szerint irtásról (fadöntésről, égetésről) volt szó, amit nem fanyerés, hanem minél nagyobb kiterjedésű legelők és kaszálók kialakítása céljából végeztek. Ennek radikális, brutális beavatkozásnak sokszor az lett az eredménye (következménye), hogy a felszín amúgy is sekély termőréteget az erózió (esővíz) elmosta, felfedve így a kopár karsztfelszínt, ami már hasznavehetetlenné tette a területet.

A későbbiekben a beindult mészégetés és utána a környék vaskohóinak fűtésére nagy mennyiségű faanyagra volt szükség, ami az erdőborítottság további csökkenéséhez vezetett. A letermelt, egykoron elegyes (több fafajú) szálerdők helyét magára hagyták, ahol a jobbik esetben egy elegytelen, monokultúra gyertyános telepedett meg önvetényüléssel. Az ilyen formán megújult (újra települt) erdő ugyan rövidebb vágásfordulójú volt, de végül is a gyakori haszonvétel miatt egy degradált, leromlott sarjerdővé korcsosult. Ma ezeknek az erdőknek lehetünk szemtanúi, amelyek viszonylag jó erdőborítottságot biztosítanak, még a karros, sziklás terepen is, viszont biodiverzitásuk (akár botanikai, akár zoológiai szemmel nézve is) meglehetősen egyhangú, szegényes. Az ilyen típusú erdőgazdálkodásról mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy előrelátó, szakszerű, természetbarát lett volna.

A fennsík jobb hozzáférhetősége végett a környező falvak lakossága erdei utakat épített ki a meredek sziklás hegylejtőkön, ami az akkori időkben vértizzasztó, kézi erővel történt. Ezeket a szűk, hajmeresztő, kacskaringós utakon fuvarozták le a kitermelt faanyagot a begyűjtött, illatos hegyi szénát és hajtották fel, illetve le a legelő jörszágát.

Természeti értékeinek hírneve túlér a Kárpát-medencén is. Majdnem 180 barlangja, zsombolya közül nevezetesek a Csengő – lyuk – 100m, Vaddisznó – zsomboly – 123m, Zombor – 54m, Nagy – Pénz – lyuk – 65m, Szarvas – zsomboly – 75m, Nagy – Szalánka – 38m, stb. Patakos barlangjai közül pedig a berzétei Gyepű és a kuntapolcai Zúgó – barlang.

Állatvilága a fennsík viszonylagos elszigeteltségének ellenére is nagy fajgazdagságot mutat. A szarvas, vaddisznó és őzállománya jelentős és ehhez társul az 1952-ben betelepített muflon is, amely a 70-es évek túlszaporodása miatt károkat okozott a ritka növények társulásaiban. Erdeiben rendszeres fészkelő az uráli bagoly, a harkályok hét faja. A fennsík többrétjeinek faunája még mindig rejteget meglepetéseket. Szép állományai vannak az egyenesszárnyúaknak: szemölcsragó szöcske, kerepelő sáska, bokros helyeken az imádkozó sáska, nyerges szöcske. A nyári virágpompa kísérői a boglárkalepkék, tűzlepkék és gyöngyházlepkék megannyi képviselői.

A legeltetés, kaszálás felhagyásával az eddigi ökológiai viszonyok kezdenek felborulni. Eltűnt az ürge, vele együtt a kerecsen sólyom és parlagi sas. Már nem fészkel a hantmadár és kövirigó sem, a búbos banka populációja meggyérült. Elszaporodott viszont a holló, amely egyaránt fészkel sziklán és fán is.

Az elgyomosodó, benövő egykori legelőkről kivesznek a sztyeppi növényfajok, mint a leánykökörcsin, tavaszi hérics, árvalányhaj, tarkakosbor, stb.

A déli és délnyugati karsztosodott lejtők, sziklaletörések még őrzik a fennsík fajgazdagságát olyan fajokkal fémjelezve, mint a harangcsillag, borsókás lednek, magyarföldi husáng, cserszömörce, stb. Az északi rész 750 – 800 méter magasságú részei már kárpáti hatások alatt állnak. Itt találjuk a havis iszalagot, cifra kankalint, haranglábot.

Komoly tudományos értékű felfedezés volt egy természetjáró ismerősöm és általam megtalált kárpáti sáfrány lelőhelye egy eldugott töbör alján. Ez a növény eddig ismeretlen volt a karszt flórájában.

Értékes kőzetanyagát – a nagyon tiszta, jó minőségű mészkövet rendszeresen bányázták a

Pelsőc – Szalóc közti szakaszon, ahol négy kőbánya csúfítja a táj harmóniáját. A gombaszögi kőbánya az, amely mai napig üzemel, hatalmas sebet ejtve a fennsík délkeleti csücskén.

Amint már említve volt a fennsíkon hiányzik az éltető víz. A legelő állatok számára a gazdák ezt úgy oldották meg, hogy a felszín mélyedéseit (töbörárait) eltömítették a jó vízzáró képességekkel rendelkező vörös agyaggal (terra rosa), amely a természetes talajtakarója a karsztvidéknek. Ezekbe az időszakos vízgyűjtőkbe fogták fel az esővizet és hólevet.

A 19. század elején aztán a Magyar Földművelődési Minisztérium Serényi Béla miniszter vezetésével zseniális, Közép – Európában páratlan megoldással állt elő. Ez egy, a természetes adottságokra épülő vízgyűjtő megépítését jelentette. Lényege, hogy egy északnak néző sziklás töböroldal réseit, repedéseit (fugáit) betonnal szigetelték és a kb. 3 hektáron összegyűlő csapadékvizet egy majdnem ezer köbméteres, kör alakú betontartályba fogták fel. Innen a vizet gémeskutak segítségével merték ki a víztartály peremén kialakított itatóvályúkba. Ezzel jórészt megoldódott a fennsík tartós vízhiánya, amit már csak az 50-es, 60-as években megépített vízvezetékek bővítettek. A mai időkre sajnos ez az építészeti remekmű siralmas állapotban van – betonfalait szétverték, vaskellékeit szétlopták. A vandálok martalékává vált az a márványtábla is, amely a vízmű megépítéséről tanúskodott.

Már csak remélni merem, hogy a fennsík csodálatos természeti értékei nem jutnak hasonló sorsra...

Nagy pávaszem

A múlt század 50-es éveinek derekán, amikor szüleim a várhosszúréti tanítóállásból át lettek helyezve az akkor még csendes, rendezett, vadregényes környezetben fekvő Csermosnya- völgyi községbe, Barkára, mit sem sejtették, hogy pedagógiai pályájuk mennyire összefonódik e táj természeti szépségeivel. A szomszédos Barkai – fennsík, Felső – hegy, Szádellői – völgy akkori gazdagsága túlnőtt minden európai tájegység hasonló értékeinél.

Meleg májusi este volt és az egyik barkai lakos sietve jött apámhoz, hogy: „Tanító úr gyűjjékmá, mer valami nagy kering, repdes a nem rég felállított utcai világítás lámpája körül”. Sebtében kerítettek is egy létrát, apám felmászott rá és sikerült megfogni a fényre ide tévedt repülő állatot. Ez volt Európa legnagyobb lepkéje a nagy pávaszem. A lepkét hozz értően, sértetlenül kipreparálta és a mai napig bizonyítéka a környék gazdag lepkefaunájának.

A nagy pávaszem szárnyainak fesztávolsága elérheti a 15 – 16 centimétert, mindegyiken egy – egy nagy szemfolttal. Imágója csakis az esti, éjszakai órákban aktív, ezért a hétköznapi embernek szinte ismeretlen. Elterjedésére jellemző, hogy Európa meleg, déli területein otthonos. A karsztvidék areáljának északi határán fekszik, ami állományának sebezhetőségét növeli.

Szaporodásbiológiája a teljes átalakulás szabályai szerint zajlik, ami a lerakott pete, öröklés éhes lárva (hernyó), szunnyadó báb és kirepülő imágó (lepke) fejlődési szakaszaiból áll össze.

A nőtény által lerakott, megtermékenyített petékből körülbelül 2 hét után kelnek ki az apró hernyók. Barnás színűek, vörös pettyekkel, amely színezet megmarad az első vedlés után is. A

további vedlések után színe almazöldre változik, sok apró, égszínkék szemölccsel tarkítva. A váladékot termelő szemölcsökből egyrészt néhány milliméteres tüskék, másrészt 2 – 2,5 centiméteres, alig látható vékony, a végükön bunkós szőrök állnak ki egyedi megjelenést biztosítva a hernyó küllemének. Három pár tori lábukon kívül még van öt álpotrohlábuk is, amelyek a biztonságos megkapaszkodást szolgálják a fák koronájában. Nemi szerveik nincsenek, így szexuálisan inaktívak (semlegesek). A lárvák egyetlen küldetése a minél nagyobb mennyiségű táplálék (zöld levél) elfogyasztása, tehát a természet afféle „falógéppé” programozta be őket, hogy jó kondícióban készüljenek fel a bábozódásra. A hernyó 50-55 nap után a 3-4 mm-es apróságból 12-13 cm-es góliáttá hízik. Az utolsó stádiumában színe órák alatt zöldről téglavörössé változik, nyugtalanná válik és megfelelő bebábozódási helyet keres (fakéreg) magának. Itt elkezd szőni a 7-8 cm-es védőburkát, gubóját, amelyben a 12 cm-es zöld hernyó egy 3-4 cm-es barna,

Ősszel lángpirosra színeződik a cserszömörce levele

mozdulatlan bábbá változik. Ez az átváltozás a Föld élővilágának egyik legizgalmasabb, szinte megmagyarázhatatlan folyamata, amely belső biológiai, genetikai programok alapján zajlik le. A báb aztán 1-2 évig nyugalomban marad és csak a rákövetkező év (évek) bizonyos idejében kel ki belőle a csodálatos lepke.

2007-ben éppen egyik természetfilmünket forgattuk a Gömör – Tornai karsztról és szeretnénk volna bemutatni a nagy pávaszemet is. Ehhez azonban élő példányra volt szükség, aminek a befogása nem könnyű feladat. Ezért megkértük a Szoroskőn túli ismerőseinket, ahol a lepkének állandó állományai vannak, hogy ha tudnak, akkor gyűjtsenek be élő példányt. Így is történt. Azonnal a helyszínre érkezve megállapítottam, hogy a nagy pávaszemről van szó, ráadásul nőtény példány. Sajnos már élete utolsó pillanatait élte, mivel az út szélén találtak rá, ami arra vall, hogy autó ütötte le. A 3 literes üvegbe helyezett lepkén kívül figyelmes lettem néhány lerakott petére, tehát a lepke közvetlenül a gázolás előtt párosodott. Elkértem hát az üveget is mondván, kinevelem a petékből a lepkéket. Az egyik ismerősöm erre azt felelte: „Hogyha te ezekből kineveled Európa legnagyobb lepkéjét Nöbel – díjat érdemelsz.” Erre csupán azt feleltem: „Csak akkor, ha a peték meg voltak termékenyítve.”

A gombaszögi kőbánya hatalmas sebe a fennsík délkeleti csücskén

A szerencse mellém szegődött. Pontban tíz nap múlva, este kikeltek az apró, barna lárvák. Azonnal felmásztak az üvegbe már előre behelyezett faágakra (körte, meggy), amelyek fő táplálékai és kezdtek falatozni. Rohamosan növekedtek „kinőtték” az üveget, ezért készítettem számukra egy tágas rovarkalitkát, amelyben a négyszeri vedlés után 50-55 nap múlva bebábozódtak. Ez alatt a majdnem két hónap alatt figyelemmel kísértem viselkedésüket, életritmusukat, betekintést nyerve életük minden mozzanatába, ami a szabad természetben szinte lehetetlen. Az elkövetkező év májusában megtörtént a csoda – három lepke kikelt a bábokból, kollégáim és jómagam óriási örömére.

Ma már a trópusokon szinte üzemszerűen szaporítják a legszebb, színpompás fajokat (Brazília, Indonézia). A lepkefarmok ontják a kész „árut” (bábokat), amelyeket az északi félteke országainak rovarházaiba, botanikus kertjeibe exportálnak úgy, mint a banánt vagy ananászt. Ott néhány napon belül kikelnek a színes lepkék, a látogatók pedig tátott szájjal csodálhatják meg impozáns színjátékukat.

A mi nagy pávaszemünk észrevétlenül repdes az éjszaka leple alatt, főleg a hímek, amelyek a nőtény által kibocsátott illatanyagokat (feromonokat) nagy távolságról be tudják azonosítani. A repülés az aktív helyváltoztatás eszköze, azonban nagyon energiaigényes minden élőlény számára. Ezért érdeklődéssel kérdezhetnénk, hogy milyen táplálékot fogyaszt ez a nagytermetű lepke? A választ tömör, s egyben meghökkentő is – semmilyen, mégpedig azért, mert szájszervei el vannak csökevényesedve, tehát táplálékfelvételre képtelen. Fennáll viszont a további kérdés, hogy akkor honnan nyeri a repüléshez, párosodáshoz a nőtény pedig a peterakáshoz szükséges energiát? A válasz ismét elbűvölő. A néhány hétig élő imágó (lepke) minden energiaforrása a lárvakorban (hernyókorban) elfogyasztott táplálékból származik.

Napsütéses időben a lepkék nagy része cikázva száll virágról – virágra, vagy erjedt gyümölcsökre, hogy pödörnyelvükkel felszívják az éltető nektárt, ill. gyümölcslevet.

A nagy pávaszem esetében a természet egy „nem szokványos” módszert alkalmazott, de ez a másság nem gátja annak, hogy legnagyobb lepkénk különös dísz maradjon lassan szürkülő környezetünknek.

Gordon László